

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt 15.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Leest dit, belangrijk! — Het Informatie-Bureau der Vereeniging „Oost en West”. — Jaarverslagen. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlucht. — Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften. I. Uit de Europeesche Pers. — II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Nagekomen Berichten. — Uit den Verre Vreemde. — Berichten der Afdelingen. — Mededeelingen. — In Nederland aangekomen verlofgangers. — Met pensioen. — Adresveranderingen. — Mutatiestaat van 24 tot 31 Augustus 1932.

LEEST DIT, BELANGRIJK!

Sedert 26 Mei 1932 verschijnt regelmatig elke week in het „Koloniaal Weekblad”, onder hoofd „Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië”, een bericht betreffende de vorming in Nederland van een crisis-steuncomité voor Indië, onder leiding van den heer Ch. J. I. M. Welter, oud-Minister van Koloniën en oud-Vice-President van den Raad van Ned.-Indië. Zooals bekend mag worden verondersteld, beoogt dit comité, waarvan ook onze Voorzitter deel uitmaakt, hulp te verlenen aan de talrijke door den crisistoestand in Indië getroffen gezinnen onder de verschillende bevolkingsgroepen, door daarvoor gelden te verzamelen en deze over te maken aan het te Batavia gevestigde Centrale Comité voor steun aan werklozen.

Het Nederlandsche comité is dankbaar voor hetgeen het voor dit doel mocht ontvangen, maar is nog lang niet voldaan, daar er, ook in Indië, in de economische omstandigheden helaas nog geen verbetering te bespeuren is, het aantal door de crisis getroffen daar te lande nog immer toeneemt en er dus veel geld noodig is om landgenooten en inheemschen, die buiten schuld gedwongen werkeloos en dus zonder inkomsten zijn geraakt, te beschermen en te behoeden voor ondergang.

Het is daarom, dat het Hoofdbestuur andermaal een beroep doet op de afdelingsbesturen om zooveel mogelijk bekendheid te geven aan den nooddrift van zoolven in Indië en het doel van het Steun-Comité te bevorderen.

Voorts worden de leden, onder wie vele oud-Indisch gasten, die vroeger in Indië zulke voorspoedige jaren hebben gekend, jaren, welke of met pensioen beloofd zijn of waarin gespaard kon worden voor den lateren rusttijd in Nederland, aangemoedigd om voor de Indische Crisis-slachtoffers hunne bijdragen te doen toekomen aan het Crisis-Steuncomité voor Indië te 's Gravenhage, wiens giro No. is: 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West” kunnen gelden voor hetzelfde doel worden gestort of bijgeschreven.

Hoe meer ge geeft, des te vruchtbaarder kan het steunwerk in Indië zijn, maar iedere bijdrage, hoe klein ook, is natuurlijk welkom. Laat U dus niet weerhouden om, indien Uwe financiële omstandigheden U niet veroorloven een groot bedrag te geven, slechts een kleinigheid af te staan: vele kleinen maken toch immers één groote!

Stelt niet uit tot morgen, wat ge heden doen kunt; vult dus spoedig Uw girobiljet in ten gunste van een van beide bovengenoemde rekeningen van den Rijks-giro-dienst of — wat nog beter is — verklaart U bereid, indien zulks U mogelijk is, tot wederopzeggens toe, iedere maand een bepaald bedrag voor de noodlijdenden in Insulinde af te staan. Velen in Indië, die welvaart gekend hebben, doch thans behoeftig zijn geworden en met groote bezorgdheid de toekomst tegemoet zien, zullen U er dankbaar voor zijn.

HET HOOFDBESTUUR.

Het Informatie-Bureau der Vereeniging „Oost en West”.

VERSLAG OVER HET JAAR 1931/1932
(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië).

door

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Ondanks de aanwezigheid van de Fransche regie en talrijke Duitschers, die belangrijke partijen Vorstenlanden-tabak kochten, waren de omzettingen toch van weinig beteekenis, slechts voor enkele partijen bestond belangstelling.

Besluiten wij ditmaal ons overzicht, voor zooveel Java betreft, met de mededeeling van den beduiden achteruitgang van Soerbaja's en Semarang's goederenbeweging, terwijl de havenbeweging van Tandjong-Priok ook sterk heeft geleden van de malaise.

In het uiterste Westen, op Sumatra's Oostkust, zijn wij in het gebied van aftakeling terecht gekomen, hetwelk den reiziger, die het nu bezocht, en het van vroeger tijden kent, zeker tot de verzuiching zal brengen: *lain dahoeloe lain Sekarang!*

Immers, zooals de toestand uit een particuliere correspondentie kan blijken (zie: „Sum. Oostkust in de economische depressie”. „Feiten en indrukken”, in Het Vaderland van 26 April 1932. Avondblad B.) heeft zich het proces der aftakeling in het afgelopen jaar geducht voortgezet. Ondernemingen, groote zaken werden gesloten, groote werken stilgelegd, scholen opgeheven; bij tienduizenden werden de koelies teruggezonden naar de landen van herkomst, Java en China, en hun aantal moet, in vergelijking met de topsterkte, reeds over de honderdduizend zijn teruggelopen. Zelfs in de drukste winkelstraten vindt men vele onverhuurde panden, en de verlatenheid der hotels, waar de helft der planters zijn ontslagen, komt soms de fantasie der schrijfster in het moederlandsche blad bedenkelijk nabij, die in Europa teruggekeerd van een reis door Sum. Oostkust, van Medan als een tweede Brugge, een doode stad, waar de grootsche gebouwen en de luxueuze hotels, teekenen van vroegere glorie, thans leeg en verlaten waren, een beeld van grenzeloos triest verval gaf. Memoreeren wij hier even, dat volgens het verslag van de Deli Maatschappij te Amsterdam, die maatschappij in 1931 een verlies heeft geleden van f 8.050.481 (v.j. winst f 117.386 op stat. res. af te schrijven).

De laatste n.l. de zevende Sumatra tabaksinschrijving geeft bepaald reden tot tevredenheid, in zoverre dat, gegeven de tijdsomstandigheden, de hoop gevoeld wordt, dat de Sumatra tabakscultuur zich opnieuw krachtig zal kunnen ontwikkelen en haar oude roem zal kunnen handhaven. Zooals bekend, zijn maatregelen van oogstbeperkingen getroffen.

Wanneer ditmaal nog op 170.000 pakken gerekend wordt, dan zal het volgend jaar 150.000 en het daarop volgende jaar wellicht niet meer dan 125.000 pakken voor de markt beschikbaar zijn. Alle kans bestaat, dat de *Big Four*, zooals de vier grootste tabakmaatschappijen genoemd worden, hun product zullen kunnen verhandelen hoofdzakelijk aan Amerika, ten behoeve waarvan in October 1931 de Tabak Mijnen ter Oostkust van Sumatra na rijp overleg het bekende besluit namen afstand te doen van de Poenale Sanctie. Inzake tabaksoogst 1932 wordt vermeld, dat de meeste beneden-ondernemingen door droogte hebben geleden in tegenstelling met boven- en midden ondernemingen, welke oogsten goed berekend zouden zijn.

Inmiddels wordt op oordeelkundige wijze krachtig beperkt en bezuinigd. Volgens de Directie van één der Deli-ondernemingen, hebben de getroffen maatregelen reeds geleid tot een daling van den kostprijs tot beneden één gulden per K.G.

Maar niettemin zijn de vroegere fanciesprijzen van f 9 en meer per K.G. tabak niet meer te behalen en mag men zich voor de beste partijen in den tegenwoordigen tijd tevreden stellen met prijzen van ongeveer f 6 en iets meer per K.G.

Indien wij, omdat wij toch op Sumatra zijn, nu nog even gewag maken van den treurigen achteruitgang van de Gemeenschappelijke Mijnbouw Mij. Billiton, dan blijkt ten bewijze daarvan, dat volgens het jaarverslag over het boekjaar 1931 (werkjaar van 1 Juni 1930—31 Mei 1931) een nadeelig saldo van f 5.239.640 valt te boeken, terwijl nog in het vorige jaar een winst van f 7.163.342 werd gemaakt.

Het risico voor U alléén te machtig... samenwerking met duizenden anderen is noodig. Levensverzekering is gezamenlijk risico dragen. Inlichtingen

NILLMIJ

Hoofdinspecteur voor 's-Gravenhage: F. J. MAHLMAN, Plaats 31a 5383

HAAGSCHE STEENKOLEN MIJ. v.h. J. KEMPS
1e v. d. Boschstraat 4

5094

DEN HAAG
TELEFOON 772180

Profiteert van onze voorjaarsprijzen.

Gemeubileerde Landhuisjes te huur op de Veluwe, temidden BOSCH en HEIDE

in voor- en najaar speciaal voordeelige prijzen
Te bevragen bij 5059
LANDGOED REFUGIUM, ELSPEET. Tel. 3

KENNISGEVING

Het Café-Restaurant

„T GOUDEN HOOFD”

GROENMARKT — DEN HAAG

is vanaf 1 OCTOBER jl. onder nieuwe Directie van A. WESTERGAARD (v.h. Restaurateur R'sche Lloyd) HEINEKEN'S BIEREN 5274

Centraal Kamerverhuurkantoor Noordeinde 18a. Telefoon 114224.

Uw raadsman bij HUUR en VERHUUR van GEMEUBILEERDE KAMERS en ÉTAGES.

Inschrijving, inlichting gratis. 5082

Paedologisch Instituut VALERIUSPLEIN 11 AMSTERDAM

INRICHTING VOOR OBSERVATIE VAN MOEILIJKE EN ACHTERLIJKE JONGENS.

Geeft na 4—8 weken observatie paedagogisch advies aan ouders of voogden omtrent geplaatste pupillen. Directeur: Prof. Dr. J. WATERINK. Medisch adviseur: Prof. Dr. L. v. D. HORST. Verpleeggeld f 3.50 — f 4.50 per dag. 5108

J. M. MEERTENS
EFFECTEN EN ADMINISTRATIES
PASSAGE 82 — DEN HAAG
TELEFOON 115384 5292

WALDORP-RADIO

De geheele wereld in Uw huiskamer!

Vraagt onze gemakkelijke betalings-conditiën.

Paul Krugerlaan 239-241, Den Haag. - Tel. 333726. 5346

Kroon met perkamenten kap
compleet f13.95

Boekhorststraat 157

even voor de brug.

Lijn 2-10 stoppen voor de deur.

DE TOOVENAARS MET LICHT!

VANAF 2 CENT PER M2

PRACHTIGE BOSCH-HEIDETERREINEN TE KOOP, gelegen op de Veluwe — Texel —
Voorne's Duin — Holterberg — Graafschap en Drente, voor STICHTING ZOMERVERBLIJVEN.

VRAAGT GRATIS BROCHURE'S!!!!

Interesse voor Landgoederen of Buitenplaatsen ? ? ? ? — VRAAGT ONZE GIDS !!! 5051

BENNINK'S LANDERIJEN BUREAU, ALMELO, Tel. 763

Maison ARTISTIQUE

Kanaalweg 45 Scheveningen
Telefoon 556329

BETERE GENRE DAMESKLEEDING

Mag een onzer U eens de STALEN-COLLECTIE
en MODEPLATEN komen toonen? 5332

Wijs mij den leider en ik zal zijn menschen ken-
nen. Wijs mij de menschen en ik zal hun leider ken-
nen. (De Zakenwereld).

Uitzending van Diners - Specialiteit in Dagschotels
Het adres voor Ind. families. Diners à f0.90,
dagelijks thuisbezorgd in goed verwarmde
bussen met Porselein Service. &

v. Halderen - v. Loostraat 98

Telefoon 556188 5336

25 jarige ervaring op passagiersschepen

Het moge hard klinken, maar het is daarom niet
minder waar: Armoede is geen aanbeveling. (De
Zakenwereld.)

Vindt je het niet dolletjes?

dat Pap en Tentie zich verloofd hebben. Ik heb
het wel zien aankomen! Toen we van Priok ver-
trokken heb ik het nog tegen Moes gezegd.

— Nou ik moet je zeggen, dat ik er nooit iets
van bemerkte heb. Maar wat ik zeggen wil: Hoe
kom je er aan, heb je een kaart gekregen?

— Nee stel je voor die komt natuurlijk met de
gewone mail. Nee, Paps las het gisteravond voor
uit „Overzeesche Gewesten”.

— „Overzeesche Gewesten”? Wat is dat nu weer.

— Wat ken je dat aardige bijblad van „De Avond-
post” niet? Reuze leuk zeg. Je vindt er altijd van
die knalberichtjes uit Indië in.

Dagelijks telegrammen en actueele artikelen.

Wekelijks een 4 pagina's groot bijblad „Over-
zeesche Gewesten”.

„DE AVONDPOST”

MET OCHTENEDITIE

TEL. 116100*.

SPUI 39a.

IEDEREEN
MOET THANS
EEN
NUTSSPAARBANK-
BOEKJE!
HEBBEN!

5132

KAWEE'TJES

AMSTERDAM

Hotel-Restaurant „Terminus”

Warmoesstraat 111, Amsterdam C. Tel. 41836
50 kamers met stroomend koud en warm
water. — Centrale verwarming. 5557

BENTVELD

HET ADRES voor Indische families is G. GRÖLLERS,
BENTVELD bij HAARLEM. 5170

PENSION en UITZENDING van DINERS
ZANDVOORTSCHE LAAN 337. — Telef. 26234
Aanbevolen adres voor leden van „Oost en West”.

HAARLEM

Voor GLASGORDIJNEN

in Voilestof, Filets, Marquissette met
en zonder kant, Entredeux bij

WINDT, Wagenweg 146, Haarlem

Telefoon 14951 5366

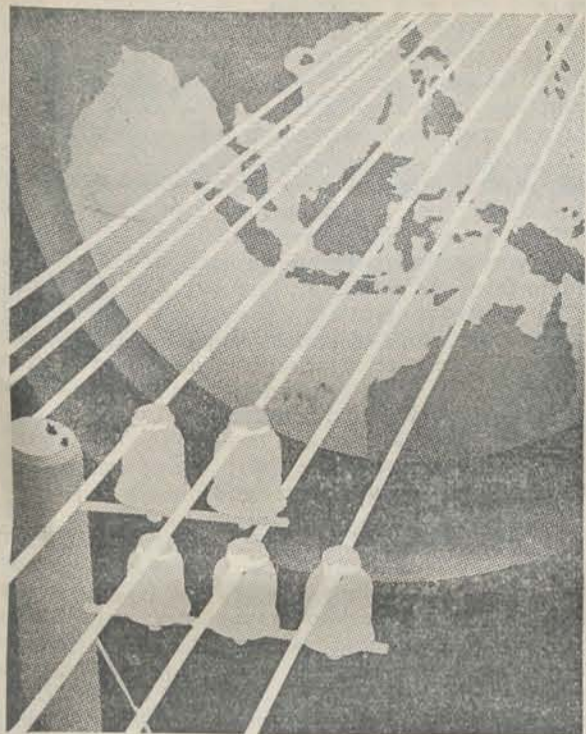
UTRECHT

J. H. NAHUIJSEN

Willem Barentzstraat 38, UTRECHT

Telef. 16056 — Giro 167352 5002

BEHANGERIJ - STOFFEERDERIJ

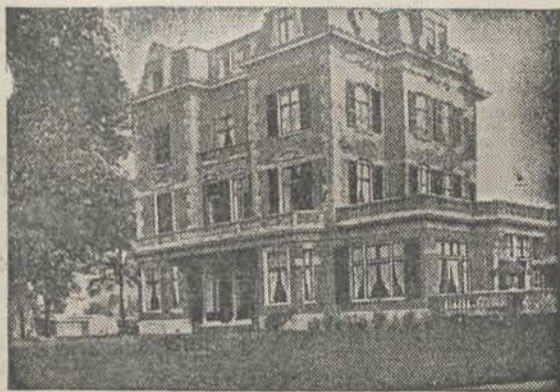
De Java-Boede
 Grootste Schakel
 in Uwe Reclame
 Vraagt ons advies
 bij den opzet
 van Campagnes

ADMINISTRATIE GEBOUW HAAGSCHE COURANT, DEN HAAG

DOET UW VOORDEEL
 EN LAAT PER KILO WASSCHEN

STOOMWASSCHERIJ
N. V. GEBR. SMEELE
 HAAGWEG 499-501 — LOOSDUINEN
 TELEFOON No. 339214
VRAAGT TARIEVEN

5212

— HERSTELLINGSOORD —
„Huize Maria Emalia Dorrepaal“
 gelegen even buiten Voorburg in landelijke omgeving met grooten tuin en waterpartij. Uiterst geschikt voor repatrieerenden en herstellenden, die, op advies van een geneesheer, eenigen tijd rust behoeven. Pension f 3.— à f 4.— per dag. Prospectus met alle gewenschte inlichtingen worden, op verzoek, toegezonden door de Directrice: West-Vlietweg 115, Voorburg. 5235

STARTER BATTERIJEN
 met twee jaar schriftelijke garantie.
 — Uw eenigste waarborg —
Fa. TH. HEESEMAN, Hamerstraat 28. 's-Gravenhage.
 Oppericht 1910. Tel. 112793.
 — Rijks- en Gemeente-Leveranciers — 5398

Wees uw eigen beschermengel, als de zaken niet naar wensch gaan. Trek een week of veertien dagen naar het buitenland, kom terug met een frisch hoofd en neem dan een overzicht van uw zaak, met dezelfde koelheid, waarmee een buitenstaander dat zou doen. Tien tegen één, dat u nog tot betere conclusies komt. (Maandblad „Succes“).

VOOR AL UWE REIZEN

Reisbureau LISSONE N.V. AMSTERDAM
 Leidschestr. 5 — Dam 10

Reisbureau LINDEMAN N.V. DEN HAAG
 Groenmarkt 22 en elders

— N.V. Ned. Ind. Reisbureau LISSONE-LINDEMAN —

BATAVIA-CENTRUM: Rijswijkstraat 2 — SOERABAYA: Simpang 4

GENUA J. J. BOUVY, „Hotel Splendide“
 Uff. Informazioni C.I.T. Boulevard Dugommier 61
 Stazione P. Principe MARSEILLE

PARIJS „EXPRINTER“
 26 Avenue de l'Opéra

De sprong naar de uiterste *far East* is groot, maar kan ons besparen een opname van den economischen toestand op de tusschen West en Oost gelegen eilanden, benoorden Java en Madoera, die eveneens het slachtoffer zijn geworden van de algemeene malaise.

Wij hebben hier de rubber en de olie op het oog.

Wat de eerste betreft, met prijzen van 12 à 13 ct. per K.G., kan deze cultuur zelfs als volkscultuur voorloopig als uitgeschakeld beschouwd worden. Maar men kan er zeker van zijn, dat wanneer de prijs tot 15 ct. per K.G. zou oplopen — waar het naar toe gaat — alle Inlandsche rubberondernemers, klein of groot, weer met verdubbelde woede aan het tappen zullen gaan, om binnen korten tijd de prijzen naar beneden te drukken!

Wat de petroleum betreft, voor zoover met de Koninklijke in verband staande, is het o.i. van groote beteekenis hier nota te nemen, van een mededeeling van directie en commissarissen in de maand April j.l., omtrent verschillende geruchten, welke in omloop zijn gebracht met het boos opzet om het beheer en het beleid d.i. de positie van de Koninklijke Shell-groep in discredit te brengen. „Ze zijn uitgestrooid door personen, die slechts op eigen winstbejag uit zijn.“ „Het is onnoodig“, zegt de Koninklijke verder, „in bijzonderheden gewag te maken van de algemeene depressie, die op het oogenblik in den handel over de geheele wereld heerscht. Uit den aard der zaak ondervindt ook de koninklijke, gelijk ieder ander concern, de gevolgen hiervan. De financiële positie der maatschappij en van alle vennootschappen, waarbij zij belang heeft, is echter zoo krachtig en liquide als ooit en het beleid van de bestuurders is er bij voortduring op gericht, deze financiële positie in stand te houden, zóó, dat er niet aan getwijfeld kan worden of de maatschappij zal niet alleen den thans woedenden storm, maar elken storm, die misschien straks zal opsteken, kunnen weerstaan.“

(cursiveering van ons).

Met de uitkeering van 6 pct. over 1931 in dit jaar, is rekening gehouden met de werkelijk gemaakte winst. De 30 miljoen, die voor dividendbetaling bij de Koninklijke, en de 20 miljoen, die voor hetzelfde doel bij de Shell wordt bestemd, zijn verdiend. De winst zou 35 miljoen grooter zijn geweest, als niet had afgeschreven moeten worden op het pondenbezit. Uit de reserves moest toen nog 11 miljoen worden bestemd voor afschrijving op het pondenbezit. Het pond werd bij deze afschrijvingen gewaardeerd op f 8.481½. Sedert 1 Januari van dit jaar is weer een vrij aanzienlijk avance van dien koers verkregen, wat ten voordeele is geweest van de reservekas. In twee jaar tijds heeft de Koninklijke nu al 150—200 miljoen guldens besparingen verkregen. Volgens het nu gepubliceerde verslag, daalden de exploitatiekosten in 1931 met niet minder dan 22 miljoen; de kosten voor nieuwen bouw 21 miljoen. De waardeering der voorraden per Ultimo December 1931 had plaats op een waarde, die beneden de werkelijke lag.

Omtrent de positie van de Koninklijke kan men dus volkomen gerust zijn. Trouwens wij, die het bedrijf op de Oostkust van Borneo uit een bestuurs-oogpunt hebben gadeslagen te Samarinda, in het Koeteisch zelfbestuur, hebben daaraan nimmer getwijfeld en indien het beleid der Koninklijke niet boven onzen lof was verheven, zouden wij hier in bijzonderheden kunnen treden om onze hulde daaraan hartgrondig te bewijzen.

In de Molukken — in dat Australisch gewest van den Indischen Archipel — hebben wij, helaas, wederom te constataren, dat de welvaart met versnelde pas achteruitgaande is.

Hierop is gewezen door den Directeur der Paketvaart, die een inspectie heeft gemaakt in de maand December 1931 door de Groote Oost en die daarvan een triest beeld van den treurigen economischen toestand in de Molukken — zoowel de Ambonsche als de Ternataansche — heeft opgehangen. Ook een ambtelijke commissie is bezig een onderzoek daarnaar in te stellen en hebben wij het resultaat daarvan af te wachten. Na copra is damar (hars) het grootste uitvoerproduct der Molukken. De winning van damar, door roekeloze exploitatie zoo zeer geleden, gaat steeds achteruit, terwijl de concurrentie van de kunstharsen voor de Inlandsche harswinning een ernstige bedreiging vormt. Steeds verder het bosch in moet nu naar damarboomen gezocht worden, wat de moeite en kosten niet meer loonend maakt om het product

te verkrijgen. Het is noodzakelijk dat van Overheidswege zoo goed aandacht besteed wordt aan de waardevolle damarbosschen der Molukken als thans aan de Djatibosschen op Java. (Zie: „De welvaart der Molukken“ in de Nieuwe Rott. Ct. van 3 Januari 1932. — Ochtblad A.).

De bekende Dr. R. Broersma heeft over den achteruitgang van de damar-winning in de Groote Oost, uitvoerig geschreven aan de hand van aantekeningen op een reis door hem gemaakt in de Molukken in de jaren 1928 en 1929.

Zijn heldere beschouwingen over den achteruitgang in het Molukkengebied, heeft hij in het Koloniaal Tijdschrift gepubliceerd. Zooals bekend, is na copra, damar het belangrijkste uitvoerproduct van de Molukken en op de markt van Makassar is damar het boschproduct bij uitnemendheid na de rottan.

Aangaande den toestand in de Noord-Molukken — in de z.g. Ternataansche Molukken — heeft Ir. Wellenstein een onderzoek ingesteld, en zijne bevinding is, dat het door hem bereisde gebied in de maand April van dit jaar door de groote afstanden en de totale isolatie geringe hoop voor de toekomst doet koesteren. De bevolking verkeert in groote armoede, hoewel de voedselvoorraad ter plaatse grooter is dan die waarover de bevolking van Java beschikt. De streken zijn grootendeels ongevoerd, malaria teistert de gebieden rondom Leksola. Overal zijn de hygiënische toestanden slecht, terwijl de medische verzorging onvoldoende is. Geldgebrek noodzaakt de regeering voorloopig terzake niet te kunnen ingrijpen. Het eenige, maar niet te versmaden lichtpunt, is de vischrijckdom bij de eilanden boven den Vogelkop, waardoor een loonend vischerijbedrijf zeer wel mogelijk is. De heer Wellenstein zag de toekomst dezer eilanden echter zeer somber in, wat ons overdreven voorkomt, als men maar alleen let op den grooten vischvoorraad in de Moluksche Zee, met de wetenschap dat de visch in de Molukken zoo rijk is aan proteïne (visch-eiwit) en daarom een volksvoeding bij uitnemendheid oplevert. Zoo somber behoeft daarom de toekomst dezer eilanden niet ingezien te worden. Er is daar steeds volop eten, dank zij dan de visch die te kust en te keur kan gevangen worden.

Er valt over de verminderde welvaart in de Molukken natuurlijk nog veel meer te zeggen, maar wij zullen ons hier dienen te bekorten. Hier verdient nog vermelding, dat de Regeering tot intensivering van de Sago-winning op de Molukken reeds het noodige heeft gedaan en dat de plannen daartoe thans reeds in een begin van uitvoering zijn. Speciaal wordt nog onder de aandacht gebracht, dat de oogst over 1931 van de specerijperken van de Banda-eilanden zeer middelmatig is geweest. Ook deze kleine maar waardevolle eilanden-groep ondervond in hooge mate den invloed der malaise, als gevolg waarvan de prijzen van noot en foelie beduidend daalden.

Van 42 cts. het halve K.G., verminderde de prijs van noot 110/115 tot 30 cts., die van foelie F. van 125 cts. tot 85 cts. Het ergste is wel, dat de vraag zoo gering is, dat het aangeboden tegen deze lage prijzen niet eens verkocht kon worden. Over 1931 zullen alle perken met verlies werken, terwijl nog veel voorraad van oogst 1930 onverkocht is. De bekende Crediet- en Handelsvereniging Banda, de C.H.V., zie haar jaarverslag over 1931, had na afboeking van de reserve een verlies van f 156.295. Het saldooverlies over 1930 bedroeg f 72.398.—. Het jaarverslag van de Kamer v. Koophandel en Fabrieken van 1931 te 's-Gravenhage teekent hierbij aan, dat de Bandaproducten geen medewerking van de K.P.M. inzake de vrachten ontvingen, wat ons haast ongelooflijk in de ooren klinkt, daar zij toch in de eerste plaats met haar groote booten belang heeft, de scheepvaart in de Groote Oost in stand te houden.

Nog verder Oostelijk ligt het massieve gebied met omliggende eilanden van het onder Ned.-Indië ressorteerd gedeelte van Nieuw-Guinea (zoo groot als Sumatra met omliggende eilanden, 13 maal Nederland) met zijn onbegrensde mogelijkheden, waar over hier niet kan worden uitgeweid. Wil men over landbouwmogelijkheden uitvoerig worden ingelicht, dan kunnen wij de lezing van het pas verschenen Rapport van de Studie-Commissie Nieuw-Guinee met een overzichtskaartje, zeer aanbevelen. Dit rapport, uitgebracht aan het Indisch Comité, zie blz. 1, werd onder de auspiciën van het Indisch Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen, met goedkeuring van de Regeering door een Studie-Com-

H. BONEFAAS
 Batavia - Bandoeng
 Den Haag, Plein 18

5282

Bij vertrek naar **INDIË?** Bij aankomst in **HOLLAND?**

Tafeldamasten - Bedlinnens - Badgoederen
 & Huishoudd. Lingerie - Heerenondergoed. &
INDISCHE UITZETTEN vanaf f 100.—

OUDE JENIEVER

DE PAPEGAA

VAN BERCKEL & Co., Deff

5590

UITZENDING VAN DINERS

L. S. Stelt U prijs op een goed bereid diner?
 Bestelt Uw maaltijden dan bij: 5297

FIRMA H. J. LOS Telefoon 556389
 b. g. g. 555345

waar alles met eerste klas ingrediënten wordt bereid.
 — Berkenboschblokstraat 2, Scheveningen —
 Vluggede bediening. Concurrerende prijzen.

BREEKT MET DE OUDE SLEUR
 VERMAAKT MET

J.A.
 UW INTERIEUR

512*

FIRMA P. v. LOON

De Ruitersstraat 18 — LEIDEN — Telefoon 1061
 — ZUIVERAARS —

Specialiteit in het verdelgen van Kakkerlakken, Torren,
 Krekels, Mieren, Ratten, Muizen en Wandgedierte. 5630

INSTITUUT HOMMES
 BYZ. HOOGERE BURGERSCHOOL A. 5, j. c.

HOOG ZAND

TWEE GERENOMMEERDE INTERNATEN.
 PRIMA INDISCHE REFERENTIES.

5350

Abonneert U op:
 en
 Adverteert in:

Het Katholieke Dagblad van
 den Haag en Omstreken

DE RESIDENTIEBODE

TORENSTRAAT 27 — DEN HAAG
 Telefoon 116120 5394

missie in het leven geroepen. Zij kreeg de opdracht uit de voorhanden literatuur omtrent Nieuw-Guinea en uit niet gepubliceerde ambtelijke verslagen, rapporten, memoriën, dagboeken, enz. gegevens te verzamelen met betrekking tot de economische en in het bijzonder de landbouw-economische ontwikkelingsmogelijkheden van dat land, en die gegevens in een rapport neer te leggen. Over kolonisatiemogelijkheden en de methoden van koloniseren spreekt de Studie-Commissie haar meening niet uit, daar de opdracht van het Indisch Comité de behandeling van die materie uitsloot, zulks in overeenstemming met den wensch der Regeering.

Bij het lezen van het rapport wordt onze aandacht o.m. gevestigd op de belangrijke mededeeling, dat in het Tak-Taksche, op het Schiereiland Bomberai, ten Zuiden van den Vogelkop en ten Zuiden van de Mac Cluer-Golf, petroleum vindplaatsen zijn aangetroffen, voor het onderzoek waarvan verschillende Petroleum-maatschappijen in Ned.-Indië reeds de vereischte vergunningen zijn aangevraagd, welke thans nog bij de Regeering in behandeling zijn.

Er bestaat dan alle kans dat plotseling bedrijvigheid en vertier de stilte dier boschrijke streken zullen verbreken, waar de berschermdede paradijsvogel thans nog alleenheerschappij voert.⁶⁾

Ter completeering van ons zeer vluchtig overzicht van den economischen toestand in Ned.-Indië, zullen wij den toestand van zaken in Suriname en Curaçao hier toch niet onvermeld mogen laten.

Zonder weer in bijzonderheden te treden kunnen wij aan de hand van het uitvoerig verslag over 1931 van de Surinaamsche Bank N.V. in brochurevorm (Amsterdam C. A. Spin & Zoon, 1932) vermelden, dat de verscherpte wereldcrisis in 1932 niet heeft nagelaten op Suriname haren invloed te doen gevoelen op een wijze, dat, hoewel 1931 met weinig verwachting was tegemoet gezien, de uitkomst nog teleurstellender was dan wat men zich daarvan had voorgesteld.

De voortschrijdende daling der wereldprijzen voor Stapelartikelen trof Suriname in haar Suiker- en koffiecultuur, maakt een eind aan de belatawining, noopte tot inkrimping van de hout- en bauxiet-exploitatie en trof den kleinlandbouwer, die voor zijn rijst geen loonenden exportprijzen kon maken. Evenals de koffiecultuur maakte ook de suikercultuur in Suriname een uiterst moeilijk jaar door. Het Chadbourne-plan, waarvan door velen een verbetering op de suikermarkt werd gehoopt, gaf evenmin als op Java, het gewenschte resultaat en in plaats van verbetering gaf de Suikermarkt, met onderbreking van een korte periode van herstel, een verdere diepe inzinking te zien. De prijs zakte in Amerika zoowel als op Java, tot een ongekend laag niveau n.l. van f 6.25 voor No. 16 en f 6.50 voor witte suiker en sedert eind 1931 zijn deze prijzen, nog beduidend lager gedaald, t.w. tot f 5.80 en daar beneden per quintaal.

Aan het einde van 1931 had Java een voorraad van 2.239.000 ton tegen 1.440.000 ton eind 1930 en 1.130.000 ton in 1929. Dit ongunstig verloop der suikermarkt en de daaruit voortvloeiende financiële verliezen, noopten de Surinaamsche plantages evenals de Javaansche ondernemingen tot het doorvoeren van zoo groot mogelijke bezuinigingen, ook op het onderhoud en zelfs tot algeheele sluiting. Op Suriname zullen na likwidatie slechts twee suikerondernemingen op Java hun bedrijf zullen moeten staken.

Op eind Mei 1932, meldt men uit Moengo, — plaats der bekende Bauxietexploitatie — aan „De West“:

Er heerscht hier een gedrukte stemming. Twee leden van den Staf, de heeren v.d. Broek en Heukels, zijn ontslagen, terwijl nog het ontslag van drie anderen te verwachten is. Enkele arbeiders hebben zelf ontslag genomen, omdat zij geen kans zien uit te komen met het loon van vier werkdagen per week, acht uren ad 30 cent. De directie der Surinaamsche Bauxiet Mij. zelve vindt het onaangenaam, dat de omstandigheden haar dwingen om ervaren personeel te ontslaan. Men blijft echter overtuigd, dat bij een herstel van den economischen wereldtoestand (maar wanneer?) bauxiet een der eerste artikelen is, die aan de beurt zullen komen.

De Surinaamsche Bauxiet Mij. heeft aangekondigd, dat de verschepingen van Moengo binnenkort zullen worden beperkt tot ongeveer 6500 ton bauxiet per maand. Dit beteekent een jaarproductie van nog geen tachtig duizend ton, waar vroeger als normale jaarproductie werd beschouwd 200.000 ton. Wanneer wij dan hier nog even op een lichtpunt mogen wijzen ten aanzien van net vele goud, dat volgens de telegrafische berichten in Suriname is gevonden, dan hebben wij voldoende over Suriname gezegd.

Op het placer (spreek uit placèr) De Jong, aan de Miendrineti, zijtak van de Boven-Saramaccarivier, hebben twee gouddelvers in de oude goudvindplaats „De Jong“, veertig kilogram goud (waarde goud, fijn per K.G. is f 1665) gevonden. Dit is de grootste vondst sedert het bestaan van de industrie.

Door de laatste vondsten zijn de placers in de streek, waarin het placer-De Jong ligt, belangrijk in waarde gestegen. Alleen is het jammer, dat de concessiehouders over geen voldoende kapitaal be-

schikken om een behoorlijk onderzoek ter hand te nemen. Volgens een Aneta-telegram van 9 Juli uit Paramaribo, heeft de Gouverneur van Suriname, de heer Rutgers, aan de jongste vindplaats in Miendrineti een bezoek gebracht. De West spreekt van kwartsen met zichtbaar goud; bij verlichting lijkt de mijnschacht een sprookjesachtige grot met van goud schitterende wanden, zoodat het eindproces vermoedelijk wel de oorspronkelijke raming van 40 K.G. verre zal overtreffen.

Zie over het bovenstaande het artikel: „De jongste goudvondsten in Suriname“, in het Kol. Weekblad van 14 Juli 1932, No. 28.

Naar Aneta-Holland verneemt ontving de Minister van Koloniën een telegrafische mededeeling omtrent het bezoek van den Gouverneur van Suriname aan de reeds vermelde goudvindplaats.

Inderdaad bleek het een zeer bijzondere goudhoudende kwartsvondst te zijn; de opbrengst van het reeds uitgegraven en gedeeltelijk verwerkt kwarts wordt op 40 K.G. goud geschat. Voorts wordt verwacht, dat de goudader zich nog verder voortzet, daar ook in het nog uitgegraven kwarts goud voorkomt, dat met het bloote oog zichtbaar is. De particuliere berichten echter gaven daaromtrent een overdreven voorstelling! Niettemin zal het zaak zijn in dezen crisistijd vooral op de goudvondst de aandacht te vestigen. Het is zeer waarschijnlijk, dat Suriname een goudland van beteekenis zal blijken te zijn, en wie weet of het goud niet voorbestemd is om Suriname uit den traditieelen nood te helpen, laten wij hopen voor altijd. Vergeten wij niet dat van 1876 tot en met 1931 de goudopbrengst van Suriname reeds was 36.700 K.G. ter waarde van 51 miljoen gulden.⁷⁾

Mr. Fock zeide bij de behandeling der Surinaamsche begroting in de Eerste Kamer op 27 April 1932, niet zeer verblijdend, dat hij vreest dat het zeer moeilijk zal zijn om voor Suriname de belangstelling te wekken, die het land toch werkelijk verdient. Ten bewijze van den achteruitgang van Suriname memoreert de heer Fock, dat Suriname pl.m. 20 jaar geleden een subsidie behoefde van het Rijk der Nederlanden van f 800.000, terwijl het subsidie van Nederland voor Suriname thans bedraagt 3 miljoen. „En dat is geen gevolg van crisis of malaise, want dat subsidie bedraagt al eenige jaren 3 miljoen, het is de normale toestand“, zegt de Heer Fock.

⁶⁾ Hoewel vallende buiten het kader van ons verslag, willen wij hier toch even melding maken van een belangrijke voordracht door den bekenden en bekwamen missionaris, pastoor Geurtjens, over Zuid-Nieuw-Guinea (het Merauke-gebied, grenzende aan Britsch Nieuw-Guinee) gehouden, gedurende zijn kort oponthoud te Batavia in Juli j.l. Wij ontleenen daaraan dat Z.-N.-Guinea pas sedert nauwelijks 30 jaar is verkend. De aanleiding tot oprichting van een bestuurspost te Merauke, was het koppensnellen der inboorlingen (Kaja-Kaja) op Engelsch gebied, waartegen door Engeland werd geprotesteerd.

Merauke (eigenlijk Maroke) wel zeggen: „het is de rivier“. De inboorlingen noemen zich Marind = rivierbewoners. Hun naam Kaja-Kaja danken zij aan een uitroep: Kai ah! (vriend), waarmede zij de vreemdelingen tegemoet traden. De vreemdelingen heeten: poe-anim = pafmenschen. Toen namelijk de aardigheid er aïwas en de inboorlingen de vreemde potkijkers wilden wegpjilen, begonnen deze met hun geweren te paffen.

Pastoor Geurtjens die ook op Tanimber en 14 jaar op de Kei-eilanden is geweest, heeft een taal-leer en een woordenboek van het idioom der Kei-eilanden uitgegeven. Als resultaat van zijn langdurig verblijf in het Merauke'sche heeft hij enkele jaren geleden een spraakleer van de taal der Kaja-Kaja's bij het Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen uitgegeven, terwijl een woordenboek bij het zelfde Genootschap ter perse ligt.

Wij brengen hier speciaal onze hulde aan dien voortreffelijken kenner van Land- en volk van het Oostelijk gedeelte der Molukken, dien wij met het gewestelijk bestuur van Ambon belast, zoo goed hebben kunnen leeren waardeeren.

Zie het artikel: „Zuid-Nieuw-Guinea“. Pastoor Geurtjens en de Kaja-Kaja's; in de Nieuwe Rott. Ct. van 9 Augustus '32, Avondbl. A.

⁷⁾ Lezenswaardig is het artikel in de N. R. Ct. van 9 Aug. '32. Avondbl. A. getiteld: „De goudvondst van het placer De Jong“ (Particuliere correspondentie).

De man, die vindt, dat hij in zijn hoedanigheid van kooper Keizertje moet spelen, maakt het zakenleven noodeloos onaangenaam. En met zijn bordpapieren kroon en houten scepter veroorzaakt hij nuttelooze kosten. Hij schrikt jatsoenlijke verkoopers af en moedigt zijn leveranciers aan om flesschentrekkers en galeiboeven als verkoopers in het zakenleven te introducereen. (Maandblad „Succes“).

Kleeding Meubelen Tapijten enz.
in 12 MAANDEN zeer discrete behandeling
DE CENTRALE WAREN MAGAZIJNEN
 N.Z. VOORBURGWAL 312 - AMSTERDAM
Roos & van der Kolk
 GED. BURGWAL 45 DEN HAAG

5029

Jaarverslagen.

Vereeniging „Oost en West”. Afdeeling Suriname onder Beschermheerschap van Zijne Excellentie den heer Gouverneur.

Jaarverslag over 1931.

De afdeeling werd opgericht 11 December 1930 met een aantal leden van 66.

Een bestuur werd gekozen en bestond uit de heeren A. C. Noordhoekheg, voorzitter; E. Essed, ondervoorzitter; A. Th. de Miranda, penningmeester; H. J. Wolff, secretaris; M. H. Stephan, commissaris; A. N. van Amson, commissaris; M. E. van Coblijn, commissaris; mej. Fl. Brook, commissaresse.

De afdeeling heeft in Mei 1931 aan Zijne Excellentie den heer Gouverneur het Beschermheerschap aangeboden, dat aanvaard werd.

4 Juni 1931 werd in het Kinoteater-Bellevue een propaganda-avond gehouden. Vele attracties werden aangeboden o.a. schitterende kunstdansen, muziek en zang, alsook Javaansche- en Indiaansche dansen. Van de 780 plaatsen was er geen onbezet. Het aantal leden dat zich op dien avond liet inschrijven bedroeg 135, zoodat die avond als goed geslaagd kon worden beschouwd. Bijzonder dank aan hen, die hunne medewerking daartoe hebben verleend.

20 Aug. vertrok onze secretaris naar Nederland met verlof. Het secretariaat werd waargenomen door den voorzitter en de commissaresse mej. F. Brook. Er past een woord van dank voor de wijze zooals die taak werd vervuld.

30 September, heeft onze secretaris op uitnodiging eene bijeenkomst van het hoofdbestuur in het Vereenigingsgebouw aan het Korte Voorhout 6 te 's Gravenhage bijgewoond.

Van den algemeen-voorzitter is tot uiting gekomen de belangstelling in de afdeeling en namens de leden van het hoofdbestuur den wensch uitgesproken, dat de afdeeling moge bloeien en groeien en dat het hoofdbestuur bereid was alle medewerking daartoe te verleenen.

Onze secretaris H. J. Wolff heeft daarna het woord gehad. In de eerste plaats bracht hij den groet over van de Afdeeling. Hij beschouwde het als een voorrecht hem te beurt gevallen heden te mogen aanzitten tusschen de leden van het Hoofdbestuur en bracht dank en hulde aan het Hoofdbestuur der Vereeniging, dat door samenwerking de oprichting dier afdeeling heeft bevorderd. Genoemde secretaris heeft daarna de gelegenheid gehad op eene zeer gezellige wijze de werking der afdeeling te kunnen aantoonen. Met de beste wenschen van het geheel Hoofdbestuur voor onze afdeeling werd de bijeenkomst gesloten.

Met genoegen kan worden geconstateerd dat het Secretariaat onzer Afdeeling is gebleken een vraagbaak te zullen worden voor inlichtingen op meest uiteenlopend gebied en daarbij in het teken van groote belangstelling.

Het voornemen van het bestuur blijft in het volgende jaar een aanvang te kunnen maken met interessante voordrachten en filmvertooningen aan de leden aan te bieden. Een mutatie in het Bestuur deed zich in den loop van het vereenigingsjaar voor.

Onze voorzitter, de heer A. C. Noordhoek Hegt moest wégens ziekte zijn mandaat neerleggen. Het bestuur heeft het niet weinig moeten betreuren, daar genoemde heer veel heeft bijgedragen tot oprichting onzer afdeeling. Door zijne welwillende medewerking kon hij vervangen worden door den heer W. A. K. Earon van Lijnden wiens streven het steeds bleek de belangen der vereeniging te behartigen. Het aantal leden bedroeg op 31 December 1931, 224. Er traden toe gedurende het jaar 40, terwijl 17 voor het lidmaatschap bedankten. Ongetwijfeld is zulks toe te schrijven aan den crisistijd, waarin wij thans leven. Het bestuur doet een beroep op de trouw gebleven leden om dit verlies zoo spoedig mogelijk in te halen.

Tenslotte past een woord van dank en hulde te worden gebracht aan het lid H. R. Nije, die gedurende jaren vóór de oprichting dezer afdeeling als vertegenwoordiger in de Kolonie voor de vereeniging is werkzaam geweest.

Van Week tot Week.

Van Maandag 22 tot Zondag 28 Augustus.

Den 23sten dezer werd te Batavia het Van Heutz-monument plechtig door den G. G. onthuld. De rede van Z. Exc. werd draadloos uitgezonden.

Na een opgewonden slotdebat heeft de Volksraad de begroting van Onderwijs met 31 tegen 27 stemmen verworpen. De overige afdelingen, t. w. van B. B., Landbouw, Oorlog, Marine, Regeering en Hooge Colleges en B. O. W. werden aangenomen en daarmede de geheele begroting voor 1933 afgehandeld. Omtrent het verloop der behandeling zij nog aangeteekend: „Dat de dir. v. onderwijs den Volksraad heeft meegedeeld, dat de financiële toestand van het land belet thans over te gaan tot *scheiding van Kerk en Staat*. De Volksraad heeft met 55 tegen 3 stemmen een motie-Wiwoho aangenomen, waarin er op wordt aangedrongen dat het opperbestuur zoo spoedig mogelijk een beslissing neme terzake van deze scheiding; de katholieken stemden tegen; — dat de reg. den Volksraad toegezegd heeft dat het *klein-ambtenaarsexamen* weder zal worden ingesteld; dat de Volksraad met 29 tegen 19 stemmen een motie heeft aangenomen tegen het *Atjehsch als voertaal* bij het onderwijs in Atjeh; dat de motie, waarbij de regeering wordt verzocht maatregelen te nemen tot verzekering van de *voortzetting der randkolonisatie* naar de afdeelingen verwezen; die om in 1932 en 1933 voort te gaan met *terugkoop van particuliere landerijen* indien de betaling op eenigerlei wijze in de toekomst kan geschieden, is aangenomen met 29 tegen 26 stemmen, terwijl het amendement, dat een uitspraak beoogde nopens de wenschelijkheid tot *inkrimping van het Europeesch Bestuur op Java en Madoera*, en dat om den post ten behoeve van de *bestuurshervorming* te verminderen met f 79.170, ingetrokken werden nadat de regeering eerst de lijvige voorstellen nog bestudeeren moet en hoopt in Januari met het resultaat bij den Volksraad te komen.

De betreunswaardige verwording tot modern parlement met Westersche allures, demonstreerde zich o.a. doordat een der Inlandsche leden allergrofst zich tegenover eenige zijner medeleden uitliet.

De toestand van het lid in den R. v. I. R. A. A. A. Djajadiningrat is thans in zooverre verbeterd, dat hij aan het einde van deze maand het ziekenhuis zal kunnen verlaten.

De heer Djajadiningrat is eervol en onder dankbetuiging ontheven van het voorzitterschap der Oeconomische commissie. Tot voorzitter is benoemd prof. mr. Kan, tot ondervoorzitter dr. Bernard, directeur van landbouw, terwijl der commissie verzocht is zelf een inheemsch lid aan te wijzen.

De opheffing van het derde depotbataljon infanterie van Willem I staat vast, waardoor Ambarawa geen garnizoen meer zal hebben.

Verschillende teungkoes hebben op een groote openlichtvergadering te Koetaradja het woord gevoerd tegen de Ahmadiyah-beweging, welke in Atjeh eenig succes verkreeg door de stichting van enkele afdeelingen.

Het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Batavia meldt, dat op ult. Juni j.l. volgens de op 5 Aug. beschikbare gegevens, in geheel Nederlandsch Indië 419 ondernemingen den tap geheel hebben stopgezet met een tapbare oppervlak van 85.106 ha. Bovendien zijn er nog 115 ondernemingen, welke een gedeelte van hun tuinen buiten tap houden tot een oppervlakte van 18.455 ha.

In totaal is dus buiten tap (afgescheiden van perioden-tap) 103.561 ha. of 27 % van den tapbaren aanplant op eind 1931.

Op eind Januari, Februari, Maart, April en Mei bedroeg het percentage van het oppervlak, dat buiten tap gehouden werd, resp. 10, 12, 13, 18 en 24 %.

Vergeleken met 1929 werd op ult. Juni zware tap toegepast door 54 ondernemingen op een oppervlakte van 9.015 ha.

Officieel wordt medegedeeld, dat de uitvoer van bevolkingsrubber uit Ned.-Indië in het eerste halfjaar 44 % minder was dan in de overeenkomstige periode van 1931.

Voor de ondernemingsrubber was de uitvoer slechts 1 % minder.

Le vrai n'est pas toujours vraisemblable. Maar indien deze gegevens onaanvechtbaar zouden zijn, is dan de tijd ter hervatting van de restrictie onderhandelingen niet aangebroken?

Een vergadering van de inlandsche bestuursambtenaren te Batavia ter regeling van den steun aan inheemsche crisisslachtoffers heeft besloten in elk wijk een werkcmité op te richten, dat zich

SOEKA THEE

En gros - En detail

Levering direct aan particulieren

à f1.30, f1.40 en f1.50 p. pond

Per 5 pond franco door geheel Nederland

5026

Handelmaatschappij

„ECKLOO”

Postbox 179 - Telef. 556559

DEN HAAG

Leden van „Oost en West”

Het aangewezen adres voor Uw

MEUBILEERINGEN

IS H. MEULDIJK

Den Haag, Apeldoornschelaan 24—34

Telefoon 391872

5330

Alles prima eigen stoffeerwerk met garantie

Steeds de grootste sortering voorradig

zal belasten met de inzameling van giften, de organisatie van weldadigheidsfeesten, enz.

Het Centraal Werkloozen Comité heeft in de eerste helft van het loopende jaar 34 personen naar Nederland gezonden. De inkomsten van het Comité over deze zes maanden bedroegen f143,288 en de uitgaven f 81,408. De kasmiddelen bedroegen per 30 Juni j.l. f 111,874. Er wordt op gerekend, dat tegen October a.s. ongeveer 700 personen als gevolg van de stopzetting van suikerfabrieken door ontslag zullen worden getroffen.

De Amsterdamsche M. v. J. M. heeft thans een tweede tehuis geopend, dat geschikt is om 36 personen op te nemen.

Blijkens publicatie van het Centraal Kantoor voor de Statistiek is in Juli de werkloosheid toegenomen. De raming van de reële Europeesche werklozen (zij die ontslagen zijn zonder pensioen of wachtgeld en aangewezen op hulp hunner ouders is gestegen van 2400 in December 1931 tot 3590 in 1932. In Juli van dit jaar ontvingen 1319 Europeesche crisisslachtoffers ondersteuning van comité's. De stroom van naar huis terugkeerende ontslagen koelies uit de Buitengewesten duurt voort. In de maand Juli 1932 zijn 6029 zulke werklozen gerepatriëerd.

In het openbaar zijn verkocht drie erfpachtsperceelen, gelegen te Tjileles, in het Regentschap Lebak, tot een gezamenlijke oppervlakte van 1134 bouws, en gedeeltelijk beplant met rubber en sereh en voorts geschikt voor het verbouwen van kapok, voor een gezamenlijk bedrag van f 6000.

Het Leger des Heils heeft te Malang zijn vernieuwde kliniek met 100 bedden geopend.

De chef der firma Mitsui Bushan Kaisha verklaart dat het bericht ten aanzien van de overbrenging van een Japansche textielfabriek naar Midden-Java volkomen onjuist is. — Een loos alarm? of een diplomaten waarheid??

Het Proefstation voor de Javasuikerindustrie bericht omtrent den maaltijd, dat van de 163 ontvangen opgaven er 138 hooger en 15 lager zijn dan in 1931 om dezen tijd.

16 fabrieken zijn reeds afgemalen. Van de overige gaan nog 62 in productie vooruit, terwijl in 85 gevallen de productie daalde.

In vele gevallen is deze daling dan ook toe te schrijven aan de dit jaar langzaam verlopende rijping.

In verband met het jongste bezoek van den Chineeschen landbouwconsulent te Singapore werd een proefzending Europeesche grenten uit Tengger naar Singapore afgezonden. Het succes van deze zending was dermate, dat nieuwe groote zendingen naar Singapore afgingen, o.a. van witte kool.

Een geoloog van de B. P. M. heeft in de omgeving van Pager Alam in het Lahatsché, oude beelden opgegraven, o.a. een majestueuze vrouwengestalte, en dierenfiguren, alle levensgroot. Vermoed wordt, dat deze beelden afkomstig zijn uit de periode vóór den Hindoe-tijd.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Indië op de H. E. N. T. te Breda.

Van 7 tot en met 11 dezer wordt in de groote Sociëteit „Concordia” te Breda een „Handel- en Nijverheids-Tentoonstelling” gehouden, bij verkorting: H.E.N.T. genaamd, waarvoor zeer veel animo bestaat.

Reeds eenige jaren achtereen heeft daar tegen den herfst een dergelijke expositie plaats gehad, uitgaande van den Bredaschen Middenstand, onder uitnemende regeling van een Comité, waarvan de heer A. J. Veunings, van het bekende Electro-technisch Bureau, voorzitter is en telkens zijn deze ondernemingen zoo goed geslaagd, dat zij niet alleen zeer druk bezocht zijn, omdat zij bijzonder in den smaak van het publiek vallen, maar zij hebben voor de exposanten, die allen deelen in den opbrengst, ook een niet onaardige winst opgeleverd. Geen wonder dus, dat men er met opgewektheid aan deelneemt en er gaarne zijn beste krachten aan wijdt.

Ditmaal zullen er meer dan honderd deelnemers zijn, waartoe ook Boeatan uit Den Haag behoort. Dit zal de eerste keer zijn, dat ook Nederlandsch-Indië er vertegenwoordigd is. En op waardige wijze: door een mooie tentoonstelling van het zoo hoogstaande kunsthandwerk der inboorlingen uit verschillende streken van den Archipel.

De ruimte leent er zich uitstekend toe, want Concordia is goed gelegen, bij iedereen bekend en haar groote schouwburgzaal met een mooi diep toneel, waarop menige grootere stad jaloersch is, biedt plaats voor een honderdtal „stands”, welke dan ook allen ingenomen zijn niet alleen, maar zich zelfs verspreiden in den grooten tuin, die achter het gebouw gelegen is en waarvoor thans een deel in een „Beijersch Dorp” herschapen wordt, met bijpassende muziek. Natuurlijk is daarin een dansvloer aangelegd, want een *bal-champêtre* behoort bij zulk een opgewekte expositie en ook de poffertjes-kraam zal er niet ontbreken.

In dienzelfden tuin, tusschen hooge boomen, is een afzonderlijk gebouwtje gelegen, het z.g. „Requisieten-huis”, dat aan „Boeatan” is toegewezen, bestaande uit een flinke zaal van ongeveer 10 meter in het vierkant, die ook door haar hooge wanden zich uitnemend leent tot het, in al haar schoonheid, tentoon stellen der groote verscheidenheid van Indonesische weefsels: *batik, ikat, songket, tjindé, plangi, tritik, Kain-Prada, -Kembangan*, enz. enz., afgewisseld door mooie matten, gevlochten van 't meest verschillende materiaal, waaraan de Archipel zoo rijk is, o.a.: *bamboe, rottan, pandan, mendoeng* en zelfs *alami* een prachtig geelkleurige, wilde Orchidee-stengel.

Langs die versierde wanden zullen op tafels allerlei voorwerpen tentoongesteld worden, de verschillende technieken van Inlandsche kunstnijverheid ginds vertegenwoordigende, als: koper-, giet- en ciseleerwerk, en andere smeedkunst van wapens, sieraden, enz., hout- en bamboe-snijwerk, kralenarbeid, borduursels en wat dies meer zij.

En dit alles is niet alleen te zien, onder deskundige leiding, maar ook, tegen zeer billijken prijs te koop. Want, zooals men weet, is Boeatan's doel: de Indonesische kunstnijveren — zoowel mannen als vrouwen — aan te moedigen hun mooi handwerk te blijven beoefenen, door er, ook onder ons, Nederlanders, warme waardeering voor te kweken.

Hoe zou men dit beter kunnen bereiken dan door de voorwerpen zelve te toonen en aan te prijzen?

Als men een kunstvoorwerp, juist de eenvoudigst lijkende, van nabij en van alle kanten kan bezichtigen, door 't in de handen te nemen, leert men 't eerst goed kennen en waardeeren, zóó dat men er gaarne wat voor over heeft om het te bezitten en er dagelijks van te kunnen genieten, of er een ander mee gelukkig te maken.

Boeatan legt zóó weinig winst op de voorwerpen, welke zij verkoopt, — natuurlijk moeten de kosten van vervoer uit Indië, inkomende rechten¹⁾, huur en belasting der Toonkamers berekend worden, — dat de zaak onmogelijk zou kunnen blijven bestaan, als het tekort niet gedekt werd door de toewijding van het Haagsche Dames-propaganda-comité, dat in een deel dier zelfde Toonkamers, dagelijks een Indische consumptie-afdeeling exploiteert, n.l. gelegenheid biedt om van 12—2 rijsttafel te gebruiken en van 3—5 thee of koffie met Indische versnaperingen.

Dit doen die dames met de hulp van ervaren Javaansche kooksters op zoo keurige vakkundige wijze, dat Boeatan ook daardoor een zekere vermaardheid in den lande en zelfs daarbuiten, heeft verworven. De bezoekers der Bredasche Tentoonstelling zullen zich hiervan kunnen overtuigen, want gedurende die vijf dagen zal dat alles daar ook geserveerd worden in de veranda, die vóór de Boeatan-toonzaal gelegen is en hopelijk bij mooi weer ook in den tuin.

Aangezien de H.E.N.T. 's middags pas om 2 en 's avonds om 7 uur geopend wordt, zoodat de etensuren er juist buiten vallen, zal er gelegenheid worden gegeven aan hen, die de rijsttafel willen gebruiken, om van 12 tot 1.30 uur en van 5 tot 6.30 uur, door Concordia gaande, in het Boeatan-gedeelte binnen te komen.

Daar er vele oud-Indiërs te Breda wonen, die ook zeker hunne totok²⁾ vrienden tot bezoek en gebruik er van zullen animeeren, zal 't er stellig heel druk loopen.

Er is te Breda een Afdeeling van de vereeniging „Oost en West”, wier bestuur en leden zeker allen hun uiterste best zullen doen om propaganda te maken voor Boeatan's streven, opdat hare deelname aan de H.E.N.T. een waar succes moge worden. In den volijverigen en deskundigen voorzitter dezer Afdeeling, den heer W. K. R. Oxenaar, die ook vice-president is van Concordia, heeft Boeatan een niet genoeg te waardeeren hulp en steun.

Het spreekt wel vanzelf, dat Boeatan veler belangeloze medewerking van noodde heeft om te kunnen slagen.

Als voorbereiding en inleiding heeft de presidente van Boeatan toegezegd een korte voordracht met lichtbeelden te zullen houden over de Indonesische kunstnijverheid en huisvlijt, in Concordia, op Dinsdagavond 6 dezer ten 8.15 uur, aan den vóór-avond dus van de opening der H.E.N.T., welke op Woensdagmiddag 7 dezer om 2 uur is gesteld. Vóór de openingsplechtigheid zal, van 12 tot half 2 — want vóór 2 uur moet de eetzaal weer ontruimd zijn, hetgeen niet uitsluit, dat gedurende de middaguren ook gelegenheid zal zijn om behalve de thee en koffie met Indische versnaperingen ook kleine porties rijsttafel, *bamie* (Chineesche soort macaroni), of *nassi-goreng* (gebakken rijst) te proeven, tegen 50 cents per portie, — er reeds gelegenheid zijn, ook bij wijze van vóórproefje, om de volledige Boeatan-rijsttafel te gebruiken tegen f 1.— de portie, met kip f 1.50 per persoon. Liefst reserveere men daartoe een dag te voren plaatsen, opdat eenigszins te berekenen zij, voor hoeveel personen gekookt moet worden.

Het is waarlijk geen kleinigheid voor Boeatan om voor slechts 5 dagen, niet alleen de Indische Kunstnijverheid, maar ook haar Indische Keuken met toebehooren naar Breda over te brengen.

Men helpe haar, ieder naar vermogen, daarbij een handje, hetgeen met groote dankbaarheid zal worden aanvaard, ook in het belang van Indië.

Wij verzoeken U:

Zegt het voort.

1) Die moesten toch eigenlijk niet geheven worden van voorwerpen uit Nederlandsch-Indië afkomstig. In Frankrijk is vrijstelling daarvan voor Inheemsche kunstnijverheid uit de Koloniën en Protectoraten. — Red.

2) Een naam voor personen, die Indië niet uit eigen ervaring kennen. Red.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

De ramp van de Philippar.

Het *Bat. Nwsbl.* (21/7) en het *Soer. Hbl.* (22/7, 2de bl.) vestigen de aandacht op een artikel over de ramp van de „Georges Philippar”, voorkomend in een te *Shanghai* in het Russisch verschijnend dagblad. Het bevat tal van bijzonderheden, welke in Indië nog onbekend waren, maar die geheel voor rekening van het blad blijven. Verwondering heeft gewekt de aanwezigheid van het Russische olieschip „Sovjet Naft”, in de omgeving van de ramp. De „Georges Philippar” passeerde dit schip den avond voor den brand omstreeks zes uur en het scheen toen eigenlijk maar wat rond te koersen, stoomde althans niet op volle kracht. Hoewel de „Sovjet Naft” niet van een radio-installatie voorzien was en de S.O.S.-seinen van het brandende schip dus niet gehoord kan hebben, was het vrijwel onmiddellijk na het uitbreken van de ramp in de nabijheid en verleende dan ook de eerste hulp bij het overnemen der passagiers. Den passagiers van de eerste sloepen is het opgevallen dat een vlet, die zij tevoren aan boord van de „Georges Philippar” gezien hadden, zich reeds op de „Sovjet Naft” bevond, toen de eerste passagiers daar werden opgenomen. Toen later de „André Lebon” de passagiers van het verongelukte schip van de „Sovjet Naft” overnam, bleef een matroos van de G. P. achter en wel de Franschman Le Kemener. De „Sovjet Naft” kon op dat tijdstip niets in de Arabische zee te maken hebben, daar geen der omliggende havens Sovjet-olie koopen. De aanslag op president Doumer vond ongeveer te zelfder tijd plaats. Voorts werd eenigen tijd geleden in het te *Shanghai* verschijnende blad melding gemaakt van een inval der Japanners in het kwartier der communisten te Harbin. Hierbij werd o.a. in beslag genomen een decreet van Moskou, waarin wordt medegedeeld dat de gewone propaganda haar doel gemist heeft en daarom beëindigd moet worden. De opdracht wordt verstrekt, ver-

Iederen Woensdag Luchtmail naar Ned.-Indië!

der op geheel andere wijze te werk te gaan en wel door het treffen van vooraanstaande politieke personen, alsmede het in brand steken van groote schepen, groote militaire gebouwen, etc.

De *Sum. Post* (25/7) plaatste het volgende telegram van 23 Juli uit Marseille: De commissie van onderzoek inzake de ramp met de „Georges Philippar” geeft in haar conclusies drie mogelijke oorzaken op van den brand, namelijk: kortsluiting, het ontstaan van brand door een ongeluk, of opzettelijke brandstichting. Aan geen van deze drie theorieën wordt meer waarde gehecht, dan aan de andere.

Correspondenties uit het Buitenland vinden wij o.a. in het *Soer. Hbl.* (18 t/m. 23/7, 1ste bl.) en de *Deli Crt.* (25 t/m. 29/7, 3de bl.)

De I. K. P. en de kerkelijke Overheid.

De kerkelijke Overheid heeft een besluit genomen, waarbij de Ind. Kath. Partij voor het vicariaat Batavia practisch ontbonden is. De *Sum. Post* (23/7) wijst er op dat de katholieke partij niet volstrekt meester is over de politiek, die zij moet volgen, maar evenmin heeft de kerkelijke Overheid over haar een volkomen gezag. Beide hebben rechten. Conflicten deden zich meermalen voor, o.a. in den laatsten tijd de zaak van de „Action française”, het ingrijpen van kardinaal Van Roey tegenover de Vlaamsche beweging, en ten onzent het optreden van het Episcopaat tegen de N. K. P. De tegenstelling, waaruit deze voortvloten, vindt men reeds scherp gesteld bij Augustinus (wederom aangehaald in dezen tijd in de Encycloek „Humanum Genus”). Deze stelling werd in onzen tijd synthetisch uitgewerkt en wel in dezen vorm, dat tusschen de Kerk en den nationalen burgerlijken Staat een machtsafbakening plaats vond, zonder echter het organisch verband te breken. In het conflict in Indië ter zake van de *quaestie Ten Berge* hadden de politieke leiders in Indië als hun meening te kennen gegeven, dat de protestactie, destijds ondernomen tegen de Regering, nadelige gevolgen zou hebben voor het werk van de Katholieken en van de Missie in het bijzonder, hetgeen „De Koerier” bracht tot de verklaring, dat het beantwoorden van deze vraag een zaak was, die den katholieken politici niet aanging, omdat het geen politieke quaestie was. Wij staan thans voor een openlijk conflict, waarbij de kerkelijke Overheid de partij feitelijk ontbindt. Deze aangelegenheid, waarbij de kerkelijke Overheid politiek terrein betrad, eischt nu ook belangstelling buiten den Katholieken kring, omdat de wijze waarop de Katholieken hun politieke rechten gebruiken in onverbrekelijk verband staat met de ontwikkeling van het staatkundige leven van de andere partijen en van het geheele volk; ook hebben vele Katholieken zich politiek georganiseerd in het I.-E. Verbond.

In het mandement van den Apostolischen Vicaris van Batavia, Monseigneur Van Velzen („De *Sum. Post*”, 25/7, 2de bl. „De I. K. P.”) wordt de strijdzaak zelf niet alleen buiten beschouwing gelaten, maar deze autoriteit spreekt bovendien den wensch uit, dat de strijdzaak niet meer in behandeling zal worden genomen. De quaestie betreffende het al dan niet gerechtigde van eenig politiek optreden wordt daarmee uitgeschakeld. Het motief van het ingrijpen der kerkelijke Overheid wordt o.m. gegrond op het algemeen Katholieke belang, dat zij geschaad acht, omdat de Ind. Kath. Partij in den staat van twist en tweespalt, waarin zij verkeert, niet meer geacht kan worden haar hooge staatkundige roeping naar behooren te verrichten. Het ongewenscht geachte gedrag en het inzicht van de onmogelijkheid om van de bestaande I. K. P. een vereeniging te maken, die de Katholieke zaak behartigt op de wijze, die de kerkelijke Overheid goeddunkt, heeft tot het besluit geleid deze niet meer te erkennen. De *Sum. Post* (28/7 „Het mandement tegen de I. K. P.”) is van meening dat, wanneer de eenheid straks ingevolge dit sterk ingrijpende mandement verkregen is, de nieuwe Kath. Partij niet alleen afkomstig zal zijn van de kerkelijke Overheid, maar ook zal staan onder het kerkelijk gezag, dat door het precedent, dat thans gesteld is, verantwoordelijk wordt voor haar geheele politieke houding. De betrekkingen, zooals deze nu tusschen de kerkelijke Overheid en de I. K. P. zijn vastgesteld, kunnen voor beide groote bezwaren opleveren. De fout in het Katholieke politieke kamp lag in het gebrek aan voornamen politieken zin, waardoor een in den grond onbeteekenend incident kon leiden tot een dergelijk wijsch conflict, en tot een stand van zaken, waarbij de politieke vrijheid van beweging der partij in ieder geval minder groot is dan de kerkelijke uitspraken ter zake wel toelaten. Het ware derhalve te wenschen, dat de Indische Katholieken leiders vonden, die voldoende tact en politieken zin zouden bezitten, om zich deze vrijheden weder ten volle te verwerven, teneinde een „zelfstandige” politiek binnen de eigen rechtssfeer te voeren, evenals dit ook in Nederland mogelijk bleek. Het mandement was

alleen geldig voor het vicariaat Batavia; de genomen beslissing gaat echter in zooverre ook andere streken aan, dat de afdelingen van de I. K. P. door het wegvallen van het Hoofdbestuur los zijn komen te staan en formeel in een onzekere positie kwamen te verkeren.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (27/7, 2de bl. „De I. K. P.-kwesitie”, Ind. Post) en het *Bat. Nwsbl.* (26/7, 3de bl. „De I. K. P.”). Uit een Aneta-telegram van 29 Aug. over den op dien dag gehouden partijdag van de I. K. P. blijkt, dat de partij niet ontbonden is, maar dat er een nieuw hoofdbestuur benoemd is, terwijl het vertrouwen in den heer Pastor werd opgezegd.

Swadeshi. De vestiging van textielfabrieken.

Sprekend over de z.g. *Swadeshi-beweging*, welke zich in den laatsten tijd openbaart, zegt de *Regeering* in de M. v. A. (*De Sum. Post*, 27/7) dat zij deze beweging met belangstelling volgt. In het daarin tot uiting komend streven tot zelfwerkzaamheid ziet ook Zij een mogelijkheid voor de ontwikkeling der inheemsche nijverheid. Mits die beweging niet ontaardt in excessen, kan zij zich van de welwillende aandacht der Regeering verzekerd houden. Er moet echter op worden gewezen dat, wil men succes bereiken, de ontwikkeling van zelf-activiteit in hoofdzaak van de bevolking zelve zal moeten uitgaan. Dat bij de bevordering der Indische industrie de afzonderlijke bevolkingsgroepen elkander dienen te steunen wordt gaarne onderschreven. De belangen der binnenlandsche *sigaretten-fabrieken* worden door de Regeering niet uit het oog verloren. De voor die industrie bestaande moeilijkheden spruiten veeleer voort uit de onderlinge scherpe concurrentie dan uit de laatste verhoogingen der invoerrechten. Het invoerrecht voor Indische sigaretten bij invoer in Nederland vormt een onderdeel van het veel grooter vraagstuk der handelsverhouding tusschen Nederland en Indië, waaromtrent nog niets valt te zeggen. De vestiging van *textielfabrieken* in Indië wordt ook door de Regeering gewenscht, aangezien deze tak van industrie tot de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Indië kan bijdragen en aan vele personen werkgelegenheid zou verschaffen. Voor de Inlandsche weefnijverheid zou daarnaast een eigen plaats blijven bestaan voor die textielgoederen, die naar den aard zich leenen tot aanmaak in kleine bedrijven.

In dit verband leze men het *Bat. Nwsbl.* (23/7, 2de bl. „De keus”, R.), „De Textiel-invoer”, *Prof. Wisselink*, de *Deli Crt.* (26/7, 4de bl. „De Twentsche textielindustrie”, *Jac. F.*), het *Soer. Hbl.* (23/7, 2de bl. „Economische affaires”, Z.; 18/7, 2de bl. „Uit den Volksraad”, R.) en de *Java-Bode* (23/7 „Garenprijs en katoencultuur”).

Nieuw-Guinea-avonturen.

Als gevolg van de voorwaarden van den vrede werden in 1919 de reeds eerder in beslag genomen eigendommen der Duitsche planters, handelaren en kolonisten in Duitsch Nieuw-Guinea door de Australische regeering verdeeld onder „returned soldiers”, als belooning voor de door hen in den oorlog bevezene diensten. De Engelsche en Duitsche deelen van Nieuw-Guinea waren veel verder in ontwikkeling dan het Nederlandsche gedeelte. In het Duitsche gedeelte bereikte men slechts dit resultaat: de demonstratie dat met voldoende geldmiddelen in een tijd van „Hochconjunktur” der copra, klapperondernemingen konden worden geopend en gedreven. Deze mogelijkheid was echter reeds in tal van tropische gebieden bewezen. De resultaten waren geheel in strijd met de opgewonden verhalen, welke over kolonisatie-mogelijkheden in tropische gebieden worden gedistribueerd. Meerdere Duitsche kolonisten vestigden zich na 1919 in Ned. Nieuw-Guinea; deze geharde kolonisten hadden jaren praktijk van landbouw en veeteelt achter den rug en beschikten over geld. Op succes heeft niemand kunnen bogen; de meesten hebben, als zij hun bezit realiseeren, groot verlies te boeken. De lange serie jaren van groote ontbering en zwaren arbeid heeft hun niets opgeleverd. Het *Soer. Hbl.* (21 en 22/7, 2de bl. Z.) is dan ook van oordeel dat, indien zij alles hadden geweten, de Duitsche kolonisten na 1919 overal elders in den Archipel beter hadden kunnen beginnen dan in Nieuw-Guinea. Dat velen hunner daar nochtans blijven en er vermoedelijk hun graf zullen vinden, is slechts een gevolg van het feit: dat zij vastzitten aan hun belang. Stel hiertegenover de would-be „kolonisten”, die nu sinds een paar jaren op Nieuw-Guinea neerstrijken. Selectie had vóór het vertrek niet plaats; men ging met vrouwen en kinderen, terwijl men niet over middelen voor het onderhoud beschikte. Er was niets voorbereid, niets was organisch opgezet. Deze kolonisten hebben noch ervaring, noch zelfs de meest eenvoudige kennis van het landbouwbedrijf; zij hebben geen cent, althans geen bedragen, waarmee op eenigszins ruimere schaal iets zou kunnen worden begonnen. Zij hebben om te slagen, niets vóór, doch alles tegen zich. Nieuw-Guinea biedt — zoo besluit Z. — in de ervaring der Duitsche kolonisten, reeds zóóvele lessen, dat deze eene ernstige waarschuwing moeten vormen tegen kolonisatie ook op goede basis... maar vooral tegen de Spielerei, welke thans wordt bedreven.

De *Sum. Post* schrijft over „De bestrijding van de werkloosheid door het Heilsleger” (28/7), de *Deli Crt.* over „Kolonisatie als crisishulp” en „Uitbreiding van het Tehuis voor werklozen” (27/7).

NEUTRALE SCHOOLVEREENIGING „SWEELINCKSSCHOOL”

1ste SWEELINCKSTRAAT 22-24 - DEN HAAG

6 jaar L.O. met Fransch en Handenarbeid. Opleiding voor H. B. S. enz.
4 jaar U. L. O. Opleiding Diploma A. en B.

De Directrice: Y. O. M. BRANDENBURG,
Leerares Paedagogiek M. O. A. en B.

5546

Van stervende goden.

De kerstening in het oude landschap *Mengwi* in Zuid-Bali, van een aantal Baliërs, heeft — volgens het *Soer. Hbl.* (19 en 20/7, 2de bl. Z.) — heel wat deining verwekt, en dan vooral buiten Bali. Men beziet *Bali* door velerlei oogen; degelijke waarnemers zien de schoonheid van dit eiland opgebouwd uit *verschillende elementen*: den kunstzin van het volk, de religie en de daaruit getrokken levensbeschouwing... en zij willen er niet één van missen. Op de bevolking blijft de tijd niet zonder invloed; het geloof in de oude goden is geschokt. De Baliër wendt zich af van zijn dewa's; hier en daar toont hij zijn wantrouwen in de oude gebruiken en ceremoniën. In de centra der oude Bali-Hindoe-kultuur zullen de oude gebruiken nog lang worden gevolgd, elders brokkelen zij af, zooals in *Badoeng*, *Tabanan* en *Boeleleng*. De verdere afbraak der Bali-Hindoe-religie moet leiden tot de opkomst eener andere religie; de toekomst zal eene toenemende Islamiseering van Bali brengen, wanneer men Missie en Zending weert. In het algemeen kan men zeggen dat ook van de propagandisten van den Christelijken godsdienst, de noodige kennis van de adat der bevolking, en tact in den omgang met haar, moeten worden gevorderd. Het gaat hier om een volk op hoog Oostersch kultuurniveau. De Baliër is iemand die eene tegenpartij van beteekenis is; in tal van omstandigheden heeft hij bewezen, zijn leven veil te hebben voor nationale en religieuze idealen. En nu mogen zijn goden langzaam afsterven... men vergete niet dat we pas in het eerste stadium zijn van dit proces. Omzichtigheid en veel tact zijn geboden. Men passe bij Missie en Zending uiterst scherpe selectie toe ten aanzien dergenen die men uitzendt. Wat het medische werk betreft is op Bali nog een massa te doen. Men toone nimmer onderschatting der Balische geestelijke waarden. Aan te nemen is dat zowel de op de Kleine Soenda-eilanden werkende Missie als de Zending, zullen weten wat zij te doen, en vooral: te laten hebben. Ten slotte zegt Z. nog het volgende: Toen *Rabindranath Tagore* in 1928 Bali bezocht, schijnt hij te hebben opgemerkt dat het godsdienstig leven daar best een stimulans kon gebruiken. Vandaar zijn suggestie: een *Brahmaansch priester* door het „India Bureau” (te Calcutta; eene stichting van Tagore) naar Bali te doen zenden om de pedanda's op dit eiland wat religieuze opwekking bij te brengen. De „*Kirtya-Lieftrinck-Van der Tuuk-stichting*” op Bali heeft aan eene poging in deze richting gedacht. De Regeering kan hiertegenover natuurlijk slechts afwijzend staan; liet ligt minder op den weg eener stichting van Westersche constructie aldus een Oostersche godsdienst te gaan stimuleeren. En zóó ging het dus met de oude goden: de belangstelling der Baliërs minderde sterk; men begon steeds meer den druk te voelen van vele diensten en heffingen. Het oude geloof verzwakte, en uit den kring der Balische priesters zelve kwam geen enkel streven naar regeneratie op. Dit kwam van Westersche zijde.

Aandacht verdienen: *De Loc.* (21/7, blz. 16 „Hulppredikers in de Molukken”) en het *Soer. Hbl.* (18/7, 2de bl. „Kerk en Zending”, Z.).

Rubber als brandstof voor de schepen.

De *Sum. Post* (23/7, 2de bl.) ontleende aan het „*Bat. Nwsbl.*” een artikel over „*Rubber-contrôle*”. Voorgesteld wordt o.m. dat de leiders van de industrie in Engeland en Holland zich tot de Stoomvaart-Maatschappijen, varende op het Verre Oosten, wenden en haar vragen, of — na zekere proeven, waarnaar later verwezen zal worden — zij bereid zouden zijn een zeker kwantum af te nemen per koolstokenden stoomer en het in regelmatige hoeveelheden toe te voegen aan de brandstof, verstoekt in de scheepsvuurhaarden? Met zulk een brandstof van goede kwaliteit, hun niet meer kostend dan het transport daarvan, zouden de Stoomvaart Maatschappijen er wellicht in toestemmen de rubber planters te assisteren in het gebruik van hun overvloedige rubber. De hooge calorische waarde van rubber is welbekend, ofschoon het controleeren van vuurhaarden, welke gestookt worden met rubber, een bepaalde regeling behoeft. Op dit punt zijn zeer zorgvuldige proefnemingen noodig alvorens aan Stoomvaart Maatschappijen in het algemeen zou kunnen gevraagd worden te helpen. Doch de vraag hoe rubber het best zou kunnen worden bereid en gebruikt voor brandstof op zee is eigenlijk een kwestie van ondergeschikt belang, welke spoedig beslist zou kunnen worden door een serie van proeven, genomen en uitgevoerd onder toezicht van experts, in de stookruimte. Indien 5000 schepen approximatief 2 tons vrije rubber per dag branden, zouden hun brandstofrekeningen aanmerkelijk verminderd worden, terwijl zij ter zelfder tijd het stabiliseeren van de rubbermarkt zouden helpen bevorderen.

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

De Volksbeweging.

In de laatste maanden is met groote duidelijkheid in de Inheemsche pers naar voren getreden dat de leiders en propagandisten zich met het nationalisme meer direct tot het volk, de massa zijn gaan wenden.

Er zijn, vooral door de links-nationalistische partijen, verscheidene propaganda-vergaderingen gehouden om het volk „bewust” te maken, waarvan de verslagen in de bladen voorkomen. Er wordt ook veel gesproken over „tegenwerking” van de beweging door Bestuursambtenaren, waarvan eenige gevallen worden vermeld.

Te Tjandjoer vergaderde — volgens de *Sipatahoenan* van 15 Juni de *Pendidikan Nasional Indonesia*, waarbij 2000 menschen aanwezig waren. De voorzitter verzocht al dadelijk den aanwezigen op te staan ter herdenking van de bij de ontbonden P. N. I. in Dec. '29 gedane huiszoekingen. Er werd voorts gesproken over het streven naar de vrijheid en over het nationalisme. Volgens een der sprekers is een volksleider niet iemand die het volk tot verzet opruiet, maar hij die al wat er in het volk leeft, al wat de massa voelt, vertolkt. Toen ir. Soekarno de zaal binnenkwam, werd hij luide toegejuicht. De ex-P.N.I.-leider kwam toen aan het woord en zeide nog niet tot een bepaalde partij te zijn toegetreden, omdat hij eerst de P. I. en de P. N.I. wilde vereenigen.

De *Keng Po* van 14 Juni bevat een verslag van een vergadering der P. I. te Bandoeng, bijgewoond door ongeveer 1600 personen, waaronder afgevaardigden van de P. N. I., Istri Sedar (vrouwenvereniging), Pasoendan, Boedi Oetomo, P. S. I. en andere. Doel en wezen van de P. I. werden door den leider Manadi uiteengezet. Daarna werd het *Indonesia Raja*-lied gezongen. Gatot Mangkoepardja besprak de plicht van de Indon. pers t.a.v. de volksbeweging; een ander hekelde het imperialisme, dat z.i. het Inheemsch bedrijf achteruit brengt. Volgens sprak ir. Soekarno na luud applaus van het auditorium. Hij verklaarde nog altijd aan de zijde van de massa te staan, ook al is hij noch tot de P. I., noch tot de P. N. I. toegetreden. Het imperialisme is volgens hem alleen door een vaste overtuiging, door het nationalisme, te bestrijden, waarvoor hij er op wees dat de politiek van de Indonesiërs niet op het oprichten van banken, sociale instellingen, enz. gericht moet zijn, maar op een machtvorming, op het verspreiden van den nationalen geest.

De *Sin Po* van 22 Juni bevat het verslag van een openbare vergadering der P.S.I.I. te Patjet, bezocht door een 750 personen. Het optreden van den wedono, die behalve lieden beneden de 18 jaar ook zuigelingen liet verwijderen, wekte bij velen verontwaardiging, ook de aanwezige Europ. politieambtenaren konden zich met het optreden niet vereenigen. De sprekers wisten met hun redevoeringen over de grondslagen van de P.S.I.I., de grondrechten in Indonesië, den landbouwersbond, de mesdijid-kwestie, enz., in de zaal een „warme” atmosfeer te scheppen en het applaus en de toejuichingen waren niet van de lucht.

Den avond volgende op de vergadering werd een cursus voor algemeene ontwikkeling gehouden, waarin uiteenzettingen werden gegeven over de volksbewegingen, over het socialisme, communisme en het Islamisme. Er werd gewezen op het verschil tusschen het nationalisme en het Islamisme. De nationale vrijheid brengt volgens den betr. spreker, nog geen lotsverbetering en het huidige nationalisme is destructief, imperialistisch en kapitalistisch: alleen de Islam scheidt volmaakte toestanden. Voor de P. S. I. I. is de nationale vrijheid slechts middel en geen doel.

De *Keng Po* van 2 Juli deelt mede dat de P. I. op Sumatra flink vooruit gaat en dat uit verschillende streken op dit eiland verzoeken binnenkomen tot het oprichten van afdelingen. Ook op Celebes, m.n. te Gorontalo, Tompasso en in den omtrek van Makassar krijgt ze nieuwe afdelingen.

Verscheidene artikelen in de bladen wijzen op het gebrek aan eenheid onder de Inlandsche partijen. *Fikiran Rajat*, het volksblad, dat met Juli voor het eerst verschenen is onder leiding van ir. Soekarno, produceerde in het dummynummer een caricatuur waarop twee Inl. leiders worden voorgesteld die elkaar met mes en golok te lijf gaan, terwijl het volk op den achtergrond overmand wordt door het monster kapitalisme en imperialisme! In *Bahagia* van 23 Juni wordt een „tik” uitgedeeld aan

BENS

DE GOEDKOOPE KRUIDENIER
VAN ZEGGELANLAAN 107 - TEL. 119222
— DEN HAAG —

5130 VRAAGT PRIJSCOURANT - AUTOBESTELDIENST

D. VAN DER LAAN 'S-GRAVENHAGE

LOOD- EN ZINKWERKEN
SANITAIRE INSTALLATIES
ZEESTRAAT 94

5128 — TELEFOON 180557 —

de vereenigingen van „Indonesiërs" doch telkens blijken geven van hun „provincialisme". De vereeniging Indonesia Moeda wil een Indonesische eenheid, doch met de intellectuelen van die groep kan men slechts Nederlandsch of Engelsch spreken; het congres van het Timoersche Verbond werd niet met het Indonesische volkslied „Indonesia Raja", doch met het Timorsche nationale lied geopend. Te Soerabaja is bij de P.B.I. na de compositie van den P.B.I.-marsch het „Indonesia Raja" vergeten!

Uit het jongste congres van de P.B.I. blijkt volgens de *Siang Po* van 30 Juni nu duidelijk dat de grondslagen en statuten sterk herinneren aan de oude P.N.I., hetgeen den promotors van eerstgenoemde organisatie als een eer wordt aangerekend. Daardoor echter scheidt de nieuwe P.N.I. zich een vaste bestaansmogelijkheid ten nadeele van ir. Soekarno's streven om de P.I. en de P.N.I. te hereenigen. De P.N.I. blijkt een krachtige organisatie te zijn en heeft in den heer Sjahriar een bekwaam voorman. De bemoeienis van mr. Karim Pringgodigdo, een Gouvts. ambtenaar, met de partij zal echter bij velen wantrouwen wekken of critiek uitlokken omdat er in een radicale organisatie veelal geen plaats is voor ambtenaren.

De Inlandsche bladen zijn dadelijk ingegaan op de uitlatingen van mr. Fruin als voorzitter van de Vaderlandsche club, waar deze propageert voor een terugkeer naar de tijden toen voor prijari's en Regenten alleen zonen van ambtenaren in aanmerking mochten komen. En wel om over „loyale" B.B.-ambtenaren te kunnen beschikken. Het hoofdbestuur der Ver. voor Ambt. b. d. Inl. Bestuursdienst acht in het orgaan *Onze Bode* van Juni die woorden van mr. Fruin wel typeerend voor de mentaliteit van de Vad. Club en merkt op dat deze daarbij blijkt gaf weinig inzicht te bezitten in de hervormingen die onder de bevolking hebben plaats gegrepen. Voorts zijn de uitlatingen van mr. Fruin blameerend voor het huidige B.B.-corps. En het hoofdbestuur vraagt of hij niet voelt dat hij hiermede het prestige van het B.B. omlaag haalt en dus ook dat van het Nederl. Gezag. Het is bovendien niet eens bewezen dat de minder loyalen uitsluitend zonen van niet-prijari's zijn en het h.b. wijst er op dat ook in de ultra-radicalen Perhimpoean Indonesia in Nederland zonen van zeer gezeene oud-Regenten zitten! Vertrouwd wordt dat de regeering niet zal ingaan op mr. Fruin's betoog.

De *Sin Po* van 28 Juni neemt bij de Indonesische Christenen een neiging waar om meer en meer aan de nationalistische beweging deel te nemen, zonder daarbij hun geloof op zij te zetten. Vermoed wordt dat de hooghartige houding van de Europeesche Christenen buiten de kerk tegenover hun inheemsche geloofsgenooten aanleiding daartoe geeft. Zoo hekelde een Inh. dominee op het congres van de Moeda Kristen Djawi een Europ. collega die meende, dat de broederlijke verhouding tusschen de Inh. en Europ. Christenen alleen binnen de kerk mag bestaan. De waarschuwing van dr. Kraemer op hetzelfde congres aan de Inheemsche Christenen om zich niet lukraak bij de nationalistische beweging aan te sluiten, vond bij dezen een krachtige bestrijding. De Kaoem Moeda Kristen in Oost-Java is voornemens binnenkort een congres te houden ter bespreking van het vormen van een fusie van alle Indon. Christenen onder den naam van Persatoean Pemoeda Masehi Indonesia.

VEREENIGDE OCTROOIBUREAUX

BEËEDIGDE OCTROOIBEZORGERS
H. J. KOOY - Ir. H. J. J. WEURMAN

BEZUIDENHOUT 69 'S-GRAVENHAGE
TELEFOON 772080 772081 772082

AANVRAGEN VAN OCTROOIEEN VOOR UITVINDINGEN EN DEPONEEREN VAN HANDELS- EN FABRIEKSMERKEN IN ALLE LANDEEN. 5044

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouweekblad voor Ned.-Indië

No. 4 van 23 Juli: Katoen agitatie. II (Het Nieuws van den Dag vestigde de aandacht, kort geleden, op de textielplannen voor Java en deelde daarbij mede, dat het aantal Britsche schepen, genoteerd aan de Chineesche kusten ruim 490000 was met een tonnage van ruim 57 miljoen ton. China kan daartegenover slechts 41.000 stoomers stellen met ruim 26 ton. Na Engeland volgt Japan met 33,755 schepen en ruim 45 miljoen ton en Duitschland, Nederland en Amerika, onderscheidenlijk met tonnages van 6, 4 en 3 miljoen ton. De daling in den zilverprijs had ten gevolge, dat men in China een eigen katoencultuur ging stichten. Engelsche, Duitsche en Canadeesche commissies bestudeerden in 1930 de toestanden in China; de Duitsche missie (v.n.l. op industrieel gebied) publiceerde weinig omtrent de bevindingen, de Britsche bepaalde haar aandacht speciaal tot den handel in manufacturen (in verband met de moeilijkheden der Lancashire industrie!). Japan bewerkt de Chineesche markt op modernere en meer consolideerende wijze dan Engeland, in welk land mindere samenwerking bestaat en waar de prijzen door bedrijfs-versnippering voor China te hoog worden.

Van de zijde van Nederland werd nog betrekkelijk weinig gedaan om den afzet van textielgoederen in China te vergrooten; de heer Elink Schuurman wijst terecht op deze slaphed van Twentsche belangen. Intusschen moet men niet vergeten, dat de Westersche importeurs nog immer de grootst mogelijke voorzichtigheid in acht nemen bij het aanknoopen van commercieele relaties, hoewel er tal van uitstekende bekende Chineesche firma's het volle vertrouwen blijven genieten.

Zij, die zoo enthousiast pleiten en ageeren voor de totstandkoming van een textielindustrie op Java, mogen de hierboven in 't kort gereleveerde feiten wel eens terdege onder de loupe nemen, deze zijn in geen geval zonder meer te negligieren.

Zoo houde men voor oogen, dat men bij de stichting van katoen-fabrieken in Indië te maken krijgt met de Chineesche evolutie op het gebied der textielnijverheid en daarmee met de agressieve concurrentie der Japansche industrie).

Cassia (naar aanleiding van een artikel van Henry S. Waterman in het maandblad *The Spice Mill* betreffende kaneelindustrie in Fransch Indo-China). — Helfferichs meening over het rubbervraagstuk (uit de *Ostasiatische Rundschau*, dat aldus eindigt:

Dit z.g. „quota"-plan was het eenige van de restrictieplannen die door de Nederlandsche regeering als doeltreffend werd beschouwd. Dit plan heeft dan ook den grondslag gevormd van het schema, dat bij de onderhandelingen tusschen de Nederlandsche en Engelsche regeeringen dienst deed. Aan den vooravond van deze onderhandelingen greep echter een gebeurtenis plaats, dat van invloed op het eindresultaat zou zijn: Engeland gaf den gouden standaard op, waardoor de Engelsche producenten plotseling in een gunstiger positie kwamen te verkeeren. Dit punt is bij de onderhandelingen nimmer ter sprake gekomen, doch voor ingewijden is het aan geen twijfel onderhevig, dat het tezamen met de steeds groeiende „empire"-gedachte tot de mislukking der besprekingen heeft bijgedragen, te meer ook omdat de vertegenwoordiger der Nederl.-Indische regeering (de heer Luytjes van de Afdeling Landbouweconomie!) zoovele bezwaren tegen de restrictie-idee te berde bracht.

Het merkwaardige geval heeft zich zodoende voorgedaan, dat, terwijl men de noodzakelijkheid van 'n regeling erkende en ook de tenuitvoerlegging er van mogelijk scheen aanzien 't hier een productiegebied betrof, dat 95 pct. der wereldproductie leverde en onder het bestuur van slechts 2 regeeringen stond, niettemin toch geen resultaat werd verkregen. Tot overeenstemming te komen, scheen kinderspel te zijn, doch het bleek desondanks onmogelijk).

Het stopzetten van den tap op rubberondernemingen (eind Mei: op 514 ondernemingen met 89.957 h.a.) — Blorok in koffie (een koffieziekte) — Xylamon (een nieuw houtconserveerend middel). — Eenige algemeene gezichtspunten betreffende het snoeivraagstuk. — De beteekenis van 'slands Plantentuin (lezing dr. Konigsberger op 13 Juli te Amsterdam). — Voorstel rubbervernietiging, door Tan Tek Hay (met een derde. Zie Het Vaderland van 25 Juli, Avondblad C.) — Afscheid in de Planterswereld (vertrek H. Cleynert, een planter van de oude garde).

Anti-Revolutionaire staatkunde

Aug.: Hoofdlijnen over koloniale politiek, door dr. H.

Colyn (een breedvoerige studie over de historische ontwikkeling van de koloniale politieke gedachte bij de antirevolutionaire partij sinds deze omstreeks 1870 zich te dien aanzien allengs minder op slep-touw liet nemen door de conservatieven en, mede onder den invloed der liberale koloniale staatkunde, zich zelfstandig rekenschap ging geven van haar houding tegenover de groote koloniale problemen, om allengs de door dr. Kuyper als een politiek van „zedelijke verplichtingen" aangegeven banen in te slaan en ten slotte „de bevordering van de autonomsche ontwikkeling der Inlandsche bevolking" voorop te stellen).

Christian Science Monitor

28 Juni. Dutch Colonies Trade Progress at Hague Show (een uitvoerig overzicht van wat er op de koloniale tentoonstelling in het Westbroekpark te zien is en de beteekenis van Ned.-Indië).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Afl. 15 van 19 Juli: Heeft lepra neiging tot spontane stilstand in haar ontwikkeling zonder blijvend defect, door dr. P. H. J. Lampe (de gegevens betreffen Suriname, dat voor de bestudeering van de lepra-epidemiologie en aanverwante vraagstukken in een gunstige positie is. Wij lezen hierin, dat het aantal lepralijders eind Dec. 1931 1112 bedroeg, waarvan 876 negers en kleurlingen, 203 Britsch-Indiërs, 23 Ned.-Indiërs en 10 anderen. Op den leeftijd van 15—19 jaar was de sterfte het grootst, n.l. 25.9 pct. De lepra is in Suriname voornamelijk een Creolenziekte en vandaar een stadsziekte.) — De overbrenging van *Filaria malayi* in de onderafdeeling Mamoedjoe, door A. L. Jurgens (westkust van Celebes). — De rattendichtheid als factor in de epidemiologie der builenpest, door dr. Felix Kopstein. — Het normale chloorgehalte van het bloed van Europeanen en Inheemschen in de tropen, door mej. ir. A. J. Hyman en P. H. Olivier. — Microfilarien in bloedculturen, door dr. R. A. M. Bergman. — Ziekte en sterfte in het Ned.-Ind. leger, door B. M. van Driel.

De Indische Mercur

No. 31 van 3 Aug.: Programma van de 8ste zitting van de Internationale Commissie voor Een-vormige methoden van Suikeronderzoek te Amsterdam, door Fred. J. Bates.

No. 32 van 10 Aug.: Beoordeeling en kwaliteit van Java-citronella-olie, door W. Spoon en P. A. Rowaan (berichten Abd. Handels Museum Kol. Inst. no. 72).

No. 33 van 17 Aug.: De groote landbouw in Suriname (zie de Ind. Mercur van 10 Februari no. 6).

De Indische Post

No. 30 van 23 Juli: Onze Meening, door F. (Tweespalt in de Ind. Katholieke partij. Actie tegen het hoofdbestuur en Volksraadfractie met medewerking der Geestelijkheid. Een schijnbare verzoening. Verschillende stroomingen. Het persoonlijk karakter der actie. De heer Pastor de dupe. Diens Volksraadlidmaatschap loopt geen gevaar. Tijdige bezinning noodzakelijk).

De Indische Verlofganger

No. 3 van 19 Augustus. Verdovingsmiddelen in Zuid-Afrika, Oost- en West-Indië, door Fred. Oudschans Dentz (dagga, ganja en opium).

Mededeelingen van den dienst der Volksgezondheid in Ned.-Indië

No. 2: Bepaling der Jodium-uitscheiding in urine, door ir. E. L. Triebart. — Proeven over de vlieg-wijde van enkele anophelinen (tweede mededeeling), door dr. G. F. M. Avé Lallement, M. Soerono en W. J. Stoker. — De stand van de malaria in de Tjibeavlake, door dr. M. Soerono, dr. G. F. M. Avé Lallement en dr. R. Soesilo. — Het aantoonen van leprabaccillen in het bloed door middel van de dikke druppelmethode, door dr. M. Sardjito en J. B. Sitanala. — On *Crocidura Minuta* Otten and *Suncus Murina* Linnaeus, door H. J. V. Sody. — De gezond-making van Banjoewangi, een typisch voorbeeld van species-assaineering volgens Swellengrebel, door W. F. R. Essed.

Tectona

Afl. 7 van Juli: Sortimenten en prijzen, door W. Zwart (de plaatselijke schommelingen om den gemiddelden Java-prijs). — Het onderplantingsvraagstuk van den djati, door dr. F. E. Eidmann. Verder boekbesprekingen, personalia en marktberichten.

Tropisch Nederland

No. 7 van 25 Juli: Waar de vroede vaderen van oud-Batavia vergaderen. Het Stadhuis te Batavia, door A. Hallema. II. slot. — Fragment uit een reisdagboek Digoelvaart, door L. van der Wilk. — Boeloekoemba. Tanahkongkong, door mevr. Krom-Veerman. II slot.

No. 8 van 8 Aug.: Fragment uit een reisdagboek. Digoelvaart, door L. van der Wilk. — Ne-

Loeb's Jubileum

1882-1932

KLEEDING EN MEUBILEERING
OPTERMIJNBETALING
BIJ ELKEN AANKOOP VANAF FL. 50.— EEN *Jubileum's Geschenk*
NOORDEINDE 107-109

W. J. STOKVIS
Kon. Fabriek van Metaalwerken 5370
Heerengracht 9 - Den Haag
SANITAIR VERLICHTING VERWARMING
Grootste sorteering - Laagste prijzen

HULPDIENST STICHTING CONTRÔLEWONINGEN
Tel. 118436. Kantoor Zomerweg. Giro 138412.
Speciaal ingericht voor het schoonmaken van Huizen, Gebouwen. Dienst verhuizingen en transport door geheel Europa. Inlichtingen ook:
Bijkantoor: LAAN VAN MEERDERVOORT 338.
Telefoon 392179 - 5391

DE PRIJS VAN WELLNER-ZILVER IS VERLAAGD
J. v. WILLIGEN & ZONEN
JUWELIERS — DEN HAAG
HOEK PIET HEIN — ZOUTMANSTRAAT
5371

Ch. F. RIJKEN & Co.
Pianofabrikanten 5373
NOORDEINDE 154, DEN HAAG
Hofleveranciers Telefoon 112523 - Giro No. 31010

Haagsche Verwarmings Industrie N.V.
Laan van Meerdervoort 508 - Telef. 392469 5373
CENTRALE VERWARMING GASINSTALLATIE EN OLIESTOOKINRICHTING

Voor verzending, opslag en emballeeren Uwer bagage, wende men zich tot
Fa Boelhauer, Kruswijk & Balhuizen
Fijnjekade 25-35, Den Haag. Tel. 112190.
Tevens Motorboot- en Autosneldiensten naar en van Noord-Holland, Utrecht, Groningen, Friesland, Drente, Overijssel en Gelderland. 5386

MEERPOEL
heeft méér keus
PRINS HENDRIKSTR. 153. TEL. 334853
FILIALEN: HEERENGRACHT 44 a. Tel. 114173
COPERNICUSSTRAAT 123. HOEK BEEKL. TEL. 333128
5382

Kunstzaal Edison
Uw adres voor:
Edison-, Crystalphone- en Philips- Apparaten en Luidsprekers
Kunstzaal Edison
's-Gravenhage, Plaats 24. Tel. 115785.
5378

Nieuwste Huiskino
5016 ook in huur
Afwerken van films
N.V. Focusa Fotax
Alleen Wagenstraat 60-62

TH. P. SCHRIJVER
Loodgieter, Zinkwerker en Metselaar
Houtmarkt 38-39 - Den Haag
Telefoon 117860 - Giro 152874
Aanleg voor Gas- en Waterleiding. Plaatsen van Baden, Geysers, Sanitaire Closets, Fonteynen en Electriche Geleidingen. 5017

? **Dit zijn Uwe adressen!!!** ?

derlands Roeping in Indië. Hare grondslagen in de bevolkingstoestanden, door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis, VI. Voortgezet in no. 9 van 22 Aug. — Een tocht naar Suriname's binnenland 17 Maart—3 April 1930, door mr. dr. F. van Haaren VI. Voortgezet in no. 9 van 22 Aug. — De intocht van Mgr. P. J. Verriet, Apost. Vicaris van Curaçao, door C. K. Kesler.

Weekblad voor het recht

Het kantonrechtssambt Curaçao en het rapport-Welter, door mr. C. F. Schalkwijk (naar aanleiding van het artikel van mr. Nygh, om de opheffing van kleine kantons te voorkomen, herinnert de schrijver er aan dat in 1919 een reorganisatie in bovenvermeldende geest heeft plaats gevonden voor Curaçao met zijn zes eilanden. De kantongerechten op die eilanden zijn toen niet opgeheven, doch men heeft de waarneming van het ambt opgedragen aan de leden van het te Willemstad gevestigde Hof van Justitie, met volledige rechtsbankcompetentie.
Het groote voordeel voor de eiland-justitiabelen was vooral hierin gelegen, dat zij op die wijze een volledige juristenrechtspraak in eigen huis kregen en dat voor rechtbankzaken kostbare reizen werden vermeden. Het lid van het Hof van Justitie, waarnemende het kanton van de Bovenwindsche Eilanden, is op St. Martin gedetacheerd, terwijl in verband met de zich ook daar ontwikkelende petroleumindustrie aan één der leden van het Hof thans ook een vaste woonplaats in het kanton Aruba is aangewezen. De kantons van St. Eustatius, Saba en Bonaire alleen zijn „omgegaan”.
Met die hervorming van de rechterlijke organisatie ging tevens gepaard een wijziging van het procesrecht, waarbij in civiele zaken de leiding van het van nu af mondelinge geding in handen van den rechter werd gelegd. In strafzaken werd deze tevens belast met de instructie.
In Curaçao is men met de verkregen resultaten zeer tevreden.

Mr. Schalkwijk is van meening „dat de in het bezuinigingsrapport Welter verwerkte gedachten van onschatbare waarde kunnen worden voor ons rechtsleven, indien deze als uitgangspunt worden genomen voor een herschepping van een deel onzer rechterlijke organisatie en dan van ons procesrecht tevens. In Duitschland wordt thans door noodverordeningen, departementaal, vlot en met forsche trekken nieuw recht in korten tijd geschapen, in Curaçao was de geslaagde reorganisatie de vrucht van een Koninklijk Besluit. Hier in Nederland kan zulk een hervorming niet buiten het Parlement om gaan. Maar de behandeling zal ook daar vlug en vlot kunnen verlopen, indien de Minister van Justitie het ontwerpen van voorstellen opdraagt aan één man, die weet wat hij wil en wiens voorstellen door klaarheid van gedachten en inkleeding den beiden Kamers de overtuiging weten te schenken, dat het zóó moet en niet anders.)

BOEKENSCHOUW.

Wij ontvingen een *Tijdschrift* in het Engelsch van de K.N.I.L.M. Mei—November 1932 met talrijke gegevens en van fraaie afbeeldingen voorzien.
Eveneens ontvingen wij een *Gids voor De Bilt* en Bilthoven, van fraaie afbeeldingen voorzien.
Zijn Indische vrouw, door H. Courths—Mahler, Firma T. J. Swartsenburg te Zeist. f 2.25.
Indische Gedichten. Bijgebracht naar aanleiding van de tentoonstelling Nederlandsch-Indië in de letterkunde gehouden te 's-Gravenhage in den zomer van 1932, door Jan Prins. Joh. Enschedé en Zonen, Haarlem.
In tijden van beslomeringen in zaken is de leiding verplicht een meer vooruitstrevende politiek te volgen. Dit is waarschijnlijk het eenige goede ding dat van inzinkingen gezegd kan worden. (Maandblad „Succes”).

Suriname
In onze overzichten van het nieuws in de Surinaamsche bladen gaan wij steeds alle berichten over raskwesties stilzwijgend voorbij.
Voor het volgende moeten wij echter een uitzondering maken, omdat het ons voorkomt dat wij hier te doen hebben met een misgreep.
In „De West” van 7 Juni lazen wij het volgende:
„Dr. H. J. Muller, de scheikundige van het Proefstation te Paramaribo, zou begin Juni naar Trinidad vertrekken in verband met de zeer interessante proeven, die daar worden genomen om een veredelde bacovenvarieteit te kweken, welke aan de goede eigenschappen van de Gros Michel, immuniteit paard tegen de Panama-ziekte. Men is reeds zoover, dat men een variëteit heeft, die in vele opzichten gelijkwaardig is aan de zoo gewilde Gros Michel en ook onvatbaar voor genoemde ziekte. Zij vertoont nog een symptoom, de aanwezigheid van zaden in de vrucht, welke moet worden overwonnen, wil de vrucht marktwaardig behouden.”
Het Bestuur besloot naast den theoreticus ook een man van de praktijk mede te sturen.
Het lag voor de hand hiervoor den besten kenner van de bacoven cultuur en den export te kiezen, n.l. den heer W. Moll. Dat was oorspronkelijk ook de bedoeling, maar ten slotte viel de keuze op den heer Mastenbroek, een planter.
De heer Moll is een kleurling, de heer Mastenbroek een blanke. Men — wie de „men” is weten wij niet — meende dat de heer Moll in Trinidad om zijn gelaatskleur niet gaarne gezien zou worden. Voor zoover wij de toestanden in Trinidad kennen, gelooven wij dat deze meening onjuist is.
De heer Dragten, redacteur-uitgever van het blad „Suriname” schrijft over deze betreuwenswaardige geschiedenis in het nummer van 10 Juni een zeer ernstig artikel, dat aldus eindigt:

**VOORLICHTING en BIJSTAND in ALLE
FISCALE AANGELEGENHEDEN**
J. A. MONOD DE FROIDEVILLE
BELASTINGADVISEUR 5615
Wijnstraat 91. Tel. 54780. Rotterdam
Van 7—9 u. namiddag te **CONSULTEEREN**
te **'S-GRAVENHAGE**, Juliana van
Stolberglaan 125 — Telefoon 770471 —

„In alle gevallen zal algemeen erkend worden dat door deze aanwijzing van den heer Mastenbroek aan het land en aan eene eventuele bacoventuur een zeer slechte dienst is bewezen.”

**

Aan een particuliere correspondentie van 23 Augustus uit Herrnhut in de N. R. Ct. van 23 Augustus, Av. Bl. C. over het tweede eeuwfeest te Herrnhut ontlenen wij het volgende:

„De vertegenwoordiger der Nederlandsche Zending dankte voor alles wat de Broedergemeente voor de zending in het algemeen geweest is en speciaal voor wat zij gedurende bijna twee eeuwen in het belang van de bevolking van Suriname heeft gedaan. De voorzitter herinnerde in antwoord hierop aan wat Nederland in de oorlogsjaren voor de Deutsche kinderen heeft gedaan; zij waren zoo goed gevoed, dat men ze bij hun thuiskemst niet meer kende. Thans heeft de Broedergemeente aan de Nederlandsche Christenheid een geliefd kind, de Suriname-zending, ter verzorging toevertrouwd. Hij hoopte, dat men met dat kind dezelfde ervaring zou opdoen....

„In den namiddag werd in een naburig bosch een groot zendingsfeest gehouden, waar door zendelingen van de verschillende terreinen het woord werd gevoerd; voor Suriname door den heer Legène van Zeist. Bij deze gelegenheid bracht ook mej. van Hoogstraten van Zeist de groeten over van het Jubileumcomité, dat zich daar heeft gevormd.”

„Het openluchtspel, dat werd uitgevoerd door leerlingen van het seminarie en van de zendings-school, liet enkele tafereelen zien uit de jeugd van Zinzendorf en de ontwikkeling van het zendingswerk. Het slottafereel liet een greep inheemsche Christenen zien uit de verschillende landen, waarheen de Broedergemeente hare zendelingen heeft uitgezonden. Een prachtig slot van de in alle opzichten geslaagde feestviering.”

**

Uit een artikel in *De Nederlander* van 20 Augustus over het zelfde feest nemen wij het volgende over:

„Er zijn bijzondere banden, welke de Evangelische Broedergemeente met Nederland verbindt. Trouwens aanstonds moet geconstateerd worden, dat de Nederlandsche Christenheid tegenover de Herrnhutters zeer sympathiek staat en dat de Zeisterkolonie binnen onze grenzen een zeer goeden naam heeft. Daartoe heeft ongetwijfeld ook medegewerkt het feit, dat sedert vele jaren de conferenties der Evangelische Alliantie gastvrijheid in Zeist genieten.

Die bijzondere banden werden zeker gevlochten door en in den voortreffelijken Zendingsarbeid sedert bijna een tweetal eeuwen in onze Nederlandsche kolonie Suriname verricht. En als we deze Zending memoreeren dan zal het zeer velen gaan als ons: voor onze oogen komt weer te staan de vriendelijke persoonlijkheid van dr. H. Weiss, overleden in 1922, die jaren in ons land belangstelling, door woord en lichtbeeld, wist te wekken voor het werk onder de melaatschen in Suriname.

Over drie jaren zal de Surinamezending eveneens haar tweede eeuwfeest vieren. In 1735 gingen de eerste zendelingen naar Suriname. Ze hebben evenals hun opvolgers een moeilijken tijd gehad. De plantagebezitters hielden slaven. Dat zegt genoeg. Vandaar de strijd. Zoo hevig, dat zelfs tijdelijk dit zendingswerk opgegeven moest worden. Maar in 1765 werd het weer met kracht aangevat tot op dezen dag. Er werd in dien tijd speciaal gewerkt onder de Boschnegers, de nakomelingen der in de oerwouden gevluchte slaven. Merkwaardig is, dat het aanvatten van deze zending geschiedde op verzoek van het gouvernement. In het Boschland heeft men thans vijftien stations met 3000 leden. Ook onder de Neger-slaven van Paramaribo en van enkele plantages werd de zending begonnen. Toen in 1863 de slavernij werd afgeschaft is het werk zeer toegenomen. De tegenwoordige Creolenkerk telt ongeveer 30.000 leden. De scholen worden bezocht door een 6000 kinderen. Van den melaatschenarbeid gewaagden we reeds. Verder werkt de Herrnhutterzending in Suriname nog onder de geïmmigreerde Britsch-Indiërs, welke deels Hindoes, deels Mohammedanen zijn en onder de Javaansche immigranten. Meer, veel meer ware ook hiervan te zeggen. We beperken ons tot dit weinig. Verwacht mag worden, dat ziende op het vele werk in deze Nederlandsche kolonie verricht Protetantsch Nederland de Zeister gemeente en haar zending niet zal vergeten.”

**

Het Tweede Kamerlid Wijnkoop heeft den minister van koloniën de volgende vragen gesteld:

Is de minister bekend met de goedkeurende beschikking van den gouverneur van Suriname inzake de loonsverlaging van de onder contract verbonden Indonesische immigranten op de Surinaamsche landbouwondernemingen?

Weet de minister dat deze beslissing genomen is op indirecten aandrang van de Nederlandsche Handel-Maatschappij?

Acht de minister het voor de loonsverhoudingen der Indonesische contract-arbeiders niet reeds ernstig genoeg dat op de groote plantages naast gedwongen bioscoop-bezoek en de afgedwongen verhoudingen der Indonesische vrouwen met eigenaren, gezagvoerders, enz. het gedwongen winkelen bestaat in de inderdaad ongecontroleerde winkels der ondernemingen?

Is het den minister bekend dat bedoeld besluit voor zijn publicatie reeds dagen tevoren uitsluitend ter kennis was gebracht van de Surinaamsche Landbouw-Vereeniging, waaruit blijkt dat het deze planters zijn die in werkelijkheid beschikken over de daadwerkelijke hulp van het Surinaamsche Gouvernement?

**

De N. R. Ct. van 24 Aug., ocht. bl. B. schrijft:

Aan boord van het stoomschip Stuyvesant, dat 16 Augustus j.l. naar Paramaribo is vertrokken, maakt de heer O. S. Knottnerus, president-directeur van de Nederlandsch-Indische Gas-Maatschappij alhier, een dienstreis naar de West. De heer Knottnerus is voornemens, drie weken te Paramaribo te vertoeven en dan naar Curaçao te gaan, een en ander in verband met diens taangelegenheden, de Nederlandsch-Indische Gas-Maatschappij betreffende.

De heer Knottnerus heeft den 72-jarigen leeftijd reeds overschreden en reeds tal van koloniale reizen gemaakt.

**

In het nummer van hetzelfde blad van 26 Aug. ocht. bl. A. lezen wij:

Binnenkort zal op Dominica een conferentie van vertegenwoordigers van Trinidad, Barbados, Britsch-Guyana, de Britsche eilanden onder den wind en Dominica bijeenkomen om een gemeenschappelijke politiek te formuleeren ten aanzien van de vraagstukken van federatie en volksvertegenwoordiging.

In den herfst zal een commissie van het Engelsche departement van koloniën arriveeren om de nauwere vereeniging van de Engelsche Kleine Antillen te bestudeeren.

**

Op 24 Augustus is te Voorburg in den ouderdom van 74 jaar overleden Dr. Herman van Cappelle.

Het is hier de plaats niet om dezen geleerde uitvoerig te herdenken. Wij vestigen er slechts de aandacht op dat hij na zijn onderzoekingsreis in het Nickeriegebied van Suriname in Sept. en Oct. 1900, steeds groote belangstelling heeft getoond voor Suriname.

Het verhaal van zijn reis — waaraan ook de heer C. van Drimmelen deelnam — verscheen in 1903 en werd ook in het Fransch uitgegeven. Daarna verschenen tal van geschriften van zijne hand over Suriname, die wij hier niet allen kunnen opnoemen. Wij noemen slechts zijn groot werk „Mythen en Sagen uit West-Indië”, in 1926 bij W. J. Thieme & Cie, te Zutphen verschenen.

Ook aan de „Encycl. van Nederlandsch West-Indië” heeft hij medegewerkt en in „De West-Indische Gids” verschenen artikelen van zijne hand.

Zoolang zijn gezondheidstoestand het toeliet hield hij 6 winters in verschillende deelen van het land lezingen over het hem lief geworden Suriname.

De kolonie verliest in hem een trouwen vriend.

Curaçao

De vereffening van 1929.

Zooals men zich herinneren zal is de aanvullende begrooting voor het rampjaar 1929 door den Kolonialen raad verworpen. Thans is ingediend een ontwerp-veroordening tot vaststelling van het slot der rekening voor dat jaar.

De uitgaven bedroegen f 9.266.982.68 + f 7.14 nog te betalen = f 9.266.989.82, terwijl de ontvangsten beliepen f 7.568.173.88½, zoodat er een tekort is van f 1.698.815.93½. Dit bedrag is volgens de memorie van toelichting voorhands bestreden door uit 's rijks schatkist opgenomen kasvoorschotten.

Overschreden zijn:

rechts- en politiewezen met ruim	f 140.000.—
geldelijk beheer met ruim	180.000.—
haven- en loodswezen met ruim	47.000.—
watervoorziening met ruim	270.000.—
onvoorziene uitgaven met ruim	430.000.—

Hiertegenover staan mindere uitgaven dan geraamd tot een bedrag van ruim f 560.000.—, waarvan f 393.000.— ten gunste van openbare werken. Veler oogen zullen op den Kolonialen raad gericht zijn.

Versterking der middelen.

Ingediend is een ontwerp tot wijziging der „loodsdienstveroordening 1922”, waarvan een vermeerde-

Nagekomen Berichten.

ring van f 100.000.— van de opbrengst der loodsgelden verwacht wordt, alsmede een ontwerp tot tijdelijke heffing van een bijzonder invoerrecht op benzine, waarvan een bate van f 180.000.— begroot is.

De duurtebijslagen.

Afgekondigd zijn twee gouvernementsbeschikkingen betreffende de vermindering der duurtebijslagen. De eene vermindert den duurtebijslag op de pensioenen tot 10 pct., de andere dien op de tractementen, en wel op die van de ongetrouwden met een jaarloon van ten hoogste f 6000.— tot 5 pct. van de eerste f 1200.— en 2½ pct. van het meerdere, en die van getrouwden met een jaarloon van ten hoogste f 9600.— tot 10 pct. van de eerste f 1200, 7½ pct. van de tweede en derde f 1200.— en 5 pct. van het overige.

Beide beschikkingen zijn van 13 Juli en hebben terugwerkende kracht van 1 Juli af. Die, welke op de gepensioneerden betrekking heeft, geldt tot wederopzegging, de andere is uitdrukkelijk beperkt tot de tweede helft van 1932. Het trekt de aandacht, dat de eerste alleen berust op de geboden bezuiniging, terwijl de andere de hoogere uitkeering ook niet langer noodig noemt. Alleen de op Curaçao en Aruba wonenden deelen in den duurtebijslag.

Ambtenaren boven f 6000.—, indien zij ongehuwd zijn, en getrouwden met een jaarloon boven f 9.600.— krijgen geen toeslag.

Erratum!

Volgens de *Nieuwe Rotterdamsche courant* uit de *Staatscourant*:

Gepensioneerden (W.-Indië):
H. J. Veger, gew. hoofdk. der belast. in Curaçao, Groningen.

Uit den Verren Vreemde

Ottawa.

Zaterdag 20 Augustus is de conferentie te Ottawa gesloten, die een maand te voren geopend was. Bij de openingsplechtigheid had Lord Bessborough, de Britsche gouverneur-generaal in Canada, een koninklijke boodschap voorgelezen. Daarin kwam o.m. deze zin voor: „Met deze conferentie opent gij een nieuwe bladzijde in de geschiedenis.” Toen Stanley Baldwin, als leider van de Engelsche delegatie, bij de sluitingsceremonie het woord voerde, bracht hij deze verwachting in herinnering, hij zeide toch o.a. „De hoop, welke op deze conferentie was gebouwd, is rijkelijk vervuld en de getroffen overeenkomsten zullen een nieuw tijdperk inluiden voor den handel tusschen de deelen van het Britsche rijk.” Wie den te Ottawa gevoerden strijd niet gevolgd heeft, zou geneigd kunnen zijn uit deze verklaringen tot de conclusie te komen, dat de uitslag geheel beantwoordt aan de verwachting. Hij zou in deze opvatting nog versterkt kunnen zijn door de woorden van Bennett, den Canadeeschen premier, die de conferentie gepresideerd heeft, en die zich bij de sluiting zeer tevreden verklaarde over het verloop der vereende inspanning, waardoor de volken, die samen het Britsche wereldrijk uitmaken, hebben getoond een hechte eenheid te vormen. Maar wie dit verloop wel gevolgd heeft, weet dat al deze verklaringen slechts met groot voorbehoud aanvaard mogen worden.

Reeds bij de openingsbijeenkomst gingen de verkondigde eischen zoo scherp tegen elkander in, dat aan de organisatoren een tekort van voorbereiding verweten werd. Dat Ierland niet vriendelijk gestemd was, was door iedereen verwacht, maar ook andere dominions blaften toen Engeland onvriendelijk toe. En de verlangens door Bennet voor Canada dadelijk naar voren gebracht, leken wel als oorlogsverklaringen in te gaan tegen de eischen waaraan Engeland, volgens Baldwin, wilde vasthouden. In die stemming is, zij het met wat op-en-neer-gaande speling, de belangenstrijd ook verder gevoerd. Daags vóór de sluiting trok het geharrewar tusschen Bennett en den minister voor de dominions, J. H. Thomas, nog in die mate de aandacht, dat aan het verkrijgen van overeenstemming getwijfeld werd. Den 20en Augustus had Bennett nog

verontschuldigen moeten aanbieden voor zijn gedrag, waardoor hij den Britschen kanselier van de schatkist, Chamberlain, ten zeerste aanstoot had gegeven. Hetgeen bereikt is, is, naar 't ons voorkomt, het beste onder woorden gebracht door den Z.-Afrikaansche minister van Financiën, Havenga, die wel de motie van dankzegging ondersteunde, voor Bennett, als voorzitter van de conferentie, maar die daarbij toch zeide: „Het zou dwaas zijn te beweren, dat de Zuid-Afrikaansche gedelegeerden opgetogen over een rijken oogst huiswaarts keeren. Zij zijn echter niet hierheen gekomen met overdreven hooge verwachtingen; er is dan ook geen bitterheid in de teleurstellingen, welke hun hebben gewacht. Zij hebben eenige handelsovereenkomsten gesloten met eenige andere leden van het Britsche rijk en zij zijn er van overtuigd, dat zij redelijke accoorden hebben verkregen. Veel hebben wij gewonnen door het persoonlijk contact en het gesproken woord.”

Men zou den uitslag kunnen samenvatten in: „wanneer men niet krijgen kan wat men wil, moet men willen wat men krijgen kan.”

Al heeft niemand ten volle zijn zin gekregen, al is ieder in 't een of ander opzicht teleurgesteld, hiermede is niet gezegd dat niets van beteekenis bereikt is. En ook niet dat er voor blijdschap bij niemand eenige reden kan bestaan.

Is men er niet in geslaagd overeenkomsten te sluiten, die als een reconstructie van het empire door een economische autarkie zonden kunnen gelden, wel heeft Engeland met elk der dominions afzonderlijk, behalve met Ierland, tarieven-contracten kunnen sluiten, en hebben dominions dit ook onderling gedaan. In deze contracten heeft de protectionistische geest, welke momenteel den boventoon voert, zich kunnen uitspreken. Hierbij is echter toch in zekere mate rekening gehouden met de ook te Ottawa erkende waarheid, dat de groote Britsche gemeenschap de buitenwereld niet van zich mag vervreemden, en ook met den tegenstand van de liberalen die, al hebben zij bij de laatste verkiezingen in Engeland en in de dominions het onderspit gedolven, overal toch nog een sterken aanhang hebben. Dit heeft er o.a. toe geleid de gewenschte verbeteringen eerder te zoeken door verlaging der tolmuren tusschen de deelen der Britsche gemeenschap, dan door verhooging der muren tusschen die deelen en de buitenwereld. Ook de voorstanders van dit stelsel hebben hun inzicht niet overal en ten volle kunnen doen aanvaarden, en de goede uitwerking van dit inzicht heeft in het buitenland ook geen groote verwachtingen gewekt, in het streven ligt echter de erkenning van de gevaren eener te ver gaande protectie, erkenning, die haar waarde ook heeft voor de verdere practijk ter uitvoering der geschreven overeenkomsten. Dat is de troostprijs voor het buitenland en voor de vrijhandelars. Wat Ierland betreft, dit heeft met enkele andere dominions overeenkomsten gesloten, maar het heeft zich hiervoor niet laten vinden met Engeland, tusschen welke landen een tarieven-oorlog bestond en bestaat; toch heeft Ottawa geleid tot een overleg, dat in de onderlinge stemming der regeeringen een verandering ten goede heeft gebracht, zoodat ook hiervoor geldt: niet alles, niet veel mischien, maar toch wel iets.

Hoewel de details van de overeenkomst de eigenlijke praktische beteekenis ervan uitdrukken, meenen wij toch hier geen opsomming te moeten geven van de waren voor welke preferentiële rechten ingevoerd of bestemd zijn, van de procenten die daarvoor zijn aangegomen en van de tijden voor welke de verbintenissen zijn aangegaan. Dit zou ons te ver voeren, daar de lange lijsten van tarieven kolommen vullen, terwijl nog niet eens alles bekend is, met volledige publicatie wordt toch gewacht tot de verschillende parlementen de desbetreffende wetsontwerpen in behandeling zullen nemen. Wel vermelden wij, dat overeenkomsten zijn gesloten: door Engeland met Canada, Zuid-Afrika, Australië, Nieuw-Zeeland, Zuid-Rhodesië, Nieuw Foundland en Br. Indië, voorts tusschen Canada, Z.-Afrika, Ierland en N.-Zeeland, in onderlinge combinatie.

Wij hebben aangestipt, dat de conferentie zich niet los kon maken van de belangen der buiten de Britsche gemeenschap staande landen. Wij moeten hierop nog even nader ingaan. Ottawa kon niet opgaan in volslagen zelfgenoegzaamheid. Engeland, in menig opzicht het bemiddelingskantoor van den wereldhandel, zou door een zoo onverstandige politiek zijn eigen doodvonnis vellen. Er zijn bovendien groote belangen, die het voor zijn export en import, aan andere landen binden, en zulks geldt ook voor menig dominion op zich zelf beschouwd. Amerika, Rusland, Argentinië (vleesch), Skandinavië (een van Engeland voornaamste afnemers) moeten ontzien worden, en met andere landen, tot welke ook het onze behoort, wil men liefst op een goeden voet blijven. Is Ottawa in dit opzicht geslaagd? Uit die verschillende landen zijn al zoodanige protesten vernomen tegen de door de Britsche gemeenschap aangenomen houding, dat dit ten slotte Engeland zal kunnen benadeelen. Dat wordt ook in Engeland reeds ingezien.

Lansbury, de leider der Engelsche Arbeiderspartij, heeft in een rede te Carlisle gesproken over de conferentie te Ottawa. Hij zeide, dat het een groote vergissing zou zijn dat de huidige Engelsche regeering de natie voor ettelijke jaren tot een politiek van protectie

zou kunnen verplichten. De Arbeiderspartij wenscht goede betrekkingen met alle deelen van het Britsche rijk; maar zij wil geen breuk met de Scandinavische volken, Zuid-Amerika of Rusland. Lansbury's partij wil internationale overeenkomsten welke het mogelijk maken dat ale koopwaren van de wereld op billijke en rechtvaardige wijze worden geruild tusschen die verschillende landen.

Insteede van de zoo noodige rust gebracht of bevorderd te hebben, kan de Ottawa-conferentie het tegenovergestelde bereikt hebben.

Wie optimist is kan hieruit toch een opwekking putten. De Britsche gemeenschap heeft 't slechts in beperkten zin tot overeenstemming weten te brengen voor haar zelf-protectie, dit laat ruimte over voor den algemeenen wereldhandel. Niet in het slagen, maar in het niet-slagen van den opzet van Ottawa ligt dan reden tot verheugenis.

*) Wie er belang bij heeft bijzonderheden te weten, kan deze vinden in de dagbladen van 22 en 23 Aug.

Berichten der Afdeelingen

Van de afdeeling Apeldoorn.

Belangstelling of besef.

„...telt het doel alleen”.

De zomervacantie is ten einde; herfst- en winterseizoen breken aan en wij gaan ons klaarmaken voor de najaarscampagne.... met een zucht.

Voor en na hebben we in ons „Koloniaal Weekblad”, de verslagen kunnen lezen van de afdeelingen. In eenige der verslagen misten we een opgave van het ledental; wat toch wel zeer wenschelijk moet worden geacht.

In bijna alle verslagen schemert de vrees door, dat het ledental nog zal gaan dalen, terwijl er ook uit blijkt, dat er afdeelingen zijn, die slechts één „Oost en West”-avond organiseerden.... Jawel, maar de belangstelling was.... of is.... Daar klagen we allemaal heel erg over. De belangstelling, waarvan wij maar beweren, dat die bij 't overgrote deel der Nederlanders, zelfs bij onze leden — ja zelfs bij bestuursleden maar zeer zwak aanwezig; zelfs totaal afwezig schijnt te zijn....

Is dat wel juist gezien?

Belangstelling is er... als er belang bij is; rechtstreeksch belang; geldelijk belang en misschien nog wegens familiebetrekkingen. Anders mogen we geen belangstelling verwachten. Ook mogen we die z.g.n. belangstelling niet afmeten naar het aantal leden van de afdeelingen; ook niet naar het aantal bezoekers van onze voordracht- en filmavonden of naar tentoonstellingsbezoek.

Doen we dat, dan bedriegen we ons zelf en voelen ons teleurgesteld en lijkt het alsof al onze studie, moeite, zorg en geld tevergeefs zijn geofferd voor het benaderen van ons ideale doel, dat is: kennis te brengen van — en daardoor liefde voor — de volken in Oost en West, die ressorteeren onder het bestuur van onze Koningin, aan zoo groot mogelijke kring van onze medeburgers en daardoor „besef” te wekken van het belang, dat geheel Nederland heeft bij Indië en Indië bij Nederland; en van de plicht, die wij hebben ten opzichte van van die volken. Besef — dat die verhouding, ondanks wisselende staatsvormen, goed, zelfs hartelijk moet blijven of worden. Besef, dat het werk van „Oost en West”, hoe gering het ook lijke in de door elkaar wielende stroomingen in onze heftig bewogen wereld, dat ons werk niets meer maar ook niets minder is, dan het nader tot elkaar brengen van menschen en menschen. Besef, dat daaraan ieder denkend Nederlander gerust kan en moet medewerken; dat werk moet steunen met zijn contributie, met zijn gaven van verstand en hart, ten bate van zijn eigen opbouw, in het belang van ons volk, ten voorbeeld aan anderen.

Wat weet een prediker of een onderwijzer ervan, welken invloed zijn woorden en lessen hebben uitgeoefend op zijn hoorders of leerlingen? Wat weten wij er van hoe ver den invloed gaat van onze sprekers, films en tentoonstellingen?

Laten we daar niet naar vragen, maar laten we rustig en ernstig doorwerken.

Het wordt moeilijker; onze kassen zijn niet al te best gevuld; het bezoek is vaak teleurstellend, maar toch; volhouden! Als het niet kan, zooals het moet; moet het maar zooals het kan!

En dus: afdeulingsbesturen in de eerste plaats en leden en begunstigers in de allereerste plaats: doel. — Doe wat uw hand in deze vindt om te doen. Laten wij allen trouw het werk opnemen en voortzetten en onze medeburgers levendig besef bijbrengen van de beteekenis van onze spreuk:

„Oost en West en Nederland

Krachtig door het Rijksverband.”

Apeldoorn, Sept. '32.

J. C. BAARS.

Iederen Woensdag Luchtmail naar Ned.-Indië!

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Voor de leden in Ned.-Indië.

De leden die in Ned.-Indië verblijven worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks tenelnde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergroeten.

**De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West,
L. M. F. PLATE.**

Studie-Commissie van „Oost en West”.

De heer H. J. Wolff, Secretaris onzer afdeeling te Suriname, heeft zich welwillend bereid verklaard deze Commissie in genoemd gewest te vertegenwoordigen.

Kennisgeving aan de Secretarissen der afdeelingen (voor lezingen).

De bekende Dr. W. G. N. van der Sleen, Leeghwaterstraat 14, Haarlem, is 8 Augustus j.l. in Nederland, uit Paramaribo, teruggekeerd.

Informatie-Bureau.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Verkrijgbaar ad f 0.25 „Curaçao”, naar de laatste gegevens bewerkt door het Bestuur der afdeeling aldaar, welke secretaris, de heer H. J. C. Bodenburg Heilmund gaarne bereid is verdere informatie omtrent Curaçao aan belanghebbenden te verstrekken.

VAN HET DAGEL. BESTUUR.

Huldiging van Generaal Snijders.

Op 29 September e.k. zal Generaal Snijders, oudopperbevelhebber van Land- en Zeemacht, ter gelegenheid van zijn 80sten verjaardag gehuldigd worden.

Lettede op de groote verdiensten van den Generaal voor het vaderland, zijne warme belangstelling voor de Nederlandsche gebiedsdeelen in Azië en Amerika en voor het streven van onze Vereeniging, heeft het Dagelijksch Bestuur gemeend in den geest der leden te handelen door aan die huldiging deel te nemen, waartoe „Oost en West” in de gevormde huldigingscommissie vertegenwoordigd zal worden door den Algemeen Voorzitter, den Onder-Voorzitter en den Algemeenen Secretaris van het Hoofdbestuur.

Voor de andere leden van het Hoofdbestuur staat eveneens de gelegenheid open bij de huldiging, welke zal plaats hebben in het Kurhaus te Scheveningen, tegenwoordig te zijn.

VAN DE REDACTIE.

Redactie-Vergadering.

De eerstvolgende Redactie-vergadering heeft plaats op Maandag 5 Sept. a.s. des middags vier uur, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Luchtpost naar Indië.

Met het vliegtuig, dat op 25 Aug. j.l. van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken, werd 240 K.G. 259 G. bruto luchtpost verzonden, met een netto gewicht van 213 K.G. 325 G.

De zending bevatte 13108 stuks t/m 5 gram; 358 briefkaarten en postwissels; 1197 stuks t/m 10 gram; 2340 stuks boven 10 gram; 2354 stuks bestemd voor tusschenliggende landen; tezamen 19357 stuks.

Boottrein Genua—Holland N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland.

Het Agentschap 's-Gravenhage der N.V. Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., Plein 22a, meldt, dat de Boottrein, aansluitende op het thuisvarende mailschip Marnix van Sint Aldegonde, d.d. 31 Augustus a.s. te Genua verwacht, Donderdag 1 September a.s. des morgens 11.00 uur aan het Station Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Wegens de volle bezetting zal de trein gesplitst worden, zoodat het tweede gedeelte waarschijnlijk enkele minuten na 11.00 uur zal binnenkomen.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

M. Machsoes, Gouv. Ind. arts, 1e kl., Maliebaan 39a, Utrecht; P. J. G. Logeman, Schoolhoofd b.h. O.W.L.O., Zandvoortscheweg 17, Aerdenhout; W. Chr. L. Brocx, opp.houtvester b.h. Boschw., W. Pymontkade 110, Den Haag; B. J. Chr. Damen, Comm. v. Pol., 2e kl. te Soerabaja, Oranjelaan 26, Dordrecht; G. Schwencke, wnd. Ass.-res. t.b. voor Agrar. Zaken te Jogjakarta, tot 31 Aug. '32, Valkenboschlaan 46, daarna Suezkade 123, Den Haag; mr. G. W. v. d. Bend, Adj.-insp. v. Fin. bij het hoofdk. v.d. Dienstd. Belast., Nic. Maesstraat 96, Amsterdam; J. H. Eisma, boekh. b.d. Bankatwinning, Schiedamscheweg 137a, Rotterdam; W. N. Sittrop, Burg. ambt., hoofd v.d. afd. Steen- en Offsetdrukkerij b.h. Reproductiebedr. van de Topografische inr., Regentesseplein 7, Den Haag; D.

MUZIEKINSTRUMENTEN

5076

rechtstreeks van Fabriek **KESSELS**
MUZIEKINSTRUMENTEN FABRIEK
Waldorpstraat 68, 's-Gravenhage. Tel. 115449

**Het lokaal voor Wek. Publ. Veilingen
LEIDSCHEGRACHT 76, AMSTERDAM**

is een vertrouwde, reeds 30 jaren bestaande inrichting, voor den verkoop van
Nette Inboedel en Kleding
TELEFOON 49900 5466

W. J. GERDING & Co.

Makelaars

Zoonoodig verkoop en afrekening binnen één week

Boekhandel E. NOORDIJK
BANKASTRAAT 14a DEN HAAG
Telefoon 111434 5388

- ALLE SCHOOLBOEKEN -

Romans - Leesgezelschappen - Bibliotheek
Schrijf- en Teekenbehoeften

Een boterham met

HENSING'S ROOMBOTER

is een ware lekkernij.

Belegt ze nu nog met

5327

- HENSING'S KAAS -

of

FIJNE VLEESCHWAREN

en U hebt het toppunt van smakelijkheid.

M. HENSING, Van Hoytemastraat 113. Telefoon 775284.

Hygiënische Artikelen

en

Patent Geneesmiddelen

met gebruiksaanwijzing. Oud en meest betrouwbaar adres:

De Heemstraat 250 - Tel. 337912

Wij verhuren Auto's zonder chauffeur

Uitsluitend nieuwe wagens, per dag, week of maand.

L. J. v. PUFFELEN, Weteringkade 83

Telefoon 771602. DEN HAAG (Holland). 5268

WISKUNDE - BOEKHOUDEN

Privaatlessen f 1.50 per uur. 5261

F. TERSTEEGE

GOUDSBLOEMLAAN 15. DEN HAAG. Tel. 339022.

Aanbevolen adres voor Leden van „Oost en West“.

Rusthuis „MON REPOS“ Juliana van Stolberglaan 78

Den Haag - Tel. 720444

Biedt ruime gelegenheid voor opname van rustbehoevende, herstellende en bedlegerige patiënten. Deskundige verpleging en geneeskundige hulp aan het huis verbonden. Overigens keuze geneesheer vrij. **Dag en nacht** verpleging. Prospectus wordt op aanvraag gezonden. 5120

A. van Deursen, Landsd. ter besch. v.d. Prov. Waterstaat, v. Limburg Stirumstr. 16, Arnhem; P. de Boer, Opz. b.h. Torpedo-atelier, Gr. Wittenburgerstraat 134 II, Amsterdam; jhr. mr. G. F. H. W. Rengers Hora Siccama, Ref. b.d. Volksr., bijk. Inc. Bank, Statenlaan, Den Haag; K. Mantel, ged. Gezagh. b.h. Binn. Bestuur, Abbekerk (N.-H.); H. Hommersen, Mulo-onderwijzer, geplaatst bij de 2e openb. Schoolmulo te Malang, Fred. Hendrikplantsoen 511, Amsterdam; mej. A. F. Brocx, onderwijzeres bij het openb. Westersch Lager Onderwijs. Kwartellaan 8, Den Haag; Mej. D. I. Burge-meestre, schoolhoofd bij het O.W.L.O., Gr. Hertoginnelaan 146, Den Haag; mej. H. M. S. de Lauwere, mulo-onderwijzeres, Copernicusstraat 26, Den Haag; P. Huizinga, kweekschool-onderwijzer, p.a. den heer P. Huizinga, Warfhuizen (Gr.); A. D. C. Poolman, ambt. ter besch. v. d. Hoofdinspect. van Fin., Obrechtstraat 292, Den Haag; C. Woudenberg, vakonderw. bij de Techn. School te Bandoeng, van Wijckskade 25, Utrecht; H. Grondijs, ing. 1e kl. bij den Dienst van den Mijnbouw, Schuytstraat 139, Den Haag; J. Chr. Harte, bouwk. bij den Dienst der S.S. en Tr., Obrechtstraat 88, Den Haag; ir. Ong Swan Yoe, ing. 2e kl. bij den Waterstaat en 'sLands B.O.W., Laan van Meerdervoort 407, Den Haag; W. E. Tio, wnd. werkmeester bij de S.S. en Tr., Regentesseleaan 78, Rijswijk (Z.-H.); A. L. A. Schilling, kasbeheerder bij de S.S. en Tr., Laan van Meerdervoort 717, Den Haag; J. J. Weijers, leeraar bij de Holl. Chin. Kweekschool te Mr. Cornelis, Nieuwe Weg 10, Veenendaal; mej. L. C. P. van Laar, hoofd-onderwijzeres bij het O.W.L.O., Galvanistraat 27, Den Haag.

Met Pensioen.

H. J. Veger, gewezen hoofdcommies der belastingen in Curaçao, Abel Tasmanstraat 24a, Groningen.

ADRESVERANDERINGEN.

J. C. de Klerk, Ass.-Res., b.d. Alg. Bestuursd., Sterreschansweg 90, Nijmegen; Chr. Ruyke, Comm.-red. b.h. hoofdb. P.T.T., Oudewater; K. F. Harms, Hoofdopz. b.d. Waterst. en B.O.W., Perenstr. 253, Den Haag; T. M. de Ruyter, Techn. ambt. 1e kl. P. T. T., 1e Jerichostraat 36a, Rotterdam; H. H. Driesser, Mulo-onderw., Oostduinlaan 12, Den Haag; A. C. Rommers, Onderl. der Inf., Noorderweg 35, Soestdijk; R. Baumgartner, Ing. 2e kl., Landsgebouwen, Muhlbachergasse 6-11-7, Wien XIII; H. G. G. Pel, 1e Luit. d. Inf., W. de Zwijgerlaan 115, Den Haag; A. Young, Ref. 1e kl. b.d. S.S., v. Speijkstr. 93, Den Haag; E. A. Gabriël, Kantoorh. b.h. Res.kant. te Bodjonegoro, Regentessel. 26, Den Haag; H. D. M. Overakker, Insp. b.d.

Mutatiestaat van 24 tot 31 Augustus '32

Nieuwe Leden:

L. Meijer, Oud-Kapitein N.-I.-L. te Gorssel.
J. B. Bakker, Adm. Ambt. B.B. te Selang (Oost-Lombok).
H. F. Sewberath Misser, Districts-Klerk van Saramacca, Station Groningen.
L. H. Stuger, Onderwijzer aan de Saramacca-school No. 469, Suriname.

Voorgesteld door:

Dr. H. H. Zeylstra Fzn. te Deventer.
Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West“ te Malang.

Afdeulingssecretaris van Suriname.

Afschrijvingen:

H. W. Weinhausen, Deventer, Grootburgerstraat 60.

R. I. P.

A. J. Haaxman, Oud-President Weeskamer, Den Haag, Eschdoornstraat 52.

Adresveranderingen:

Mr. H. T. Obreen, Amsterdam-Z., van: Breestraat 85, naar: Lekstraat 146 I.
C. A. Ruempol, Amsterdam, van: Jan Luykenstr. 32, naar: P. C. Hoofdstraat 122.
J. N. Broese, Oud-Majoor N.-I.-L., van: Bloemendaal, Kleverlaan 95, naar: Boskoop, Burgemeester Colijnstraat 98.
J. F. Westhoff, Oud-Administrateur s.f. „Olean“ te Laren (N.-H.), Hilversumsche Weg, van: 7, naar: 5.
Dr. B. J. Haga, Zeist, van: Aristoteleslaan 5, naar: Prof. Lorentzlaan 34.
F. B. R. van Rossum, Ambtenaar B.B., m.v., Utrecht, van: Jac. Catsstraat 3 bis, naar: Balyelaan 5 bis.
J. Brouerius van Nidek, Velp (Gld.), van: Overbeeklaan 6, terug naar: de Ruyterlaan 5.
P. R. Kyp, Directeur v. d. Hollandsche Bank voor West-Indië te Curaçao, van: Rotterdam, 's-Gravendijkwal 31, naar: Willemstad, Scharloeweg 136.
Dr. H. Polvliet, van: Den Haag, naar: Willemstad, Curaçao.
G. H. Polvliet, van: Den Haag, naar: Willemstad, Curaçao.

B. van Delden, van: Noord-Riezen, Elspeet, terug naar: Den Haag, van Hogenhocklaan 60.
S. L. Boersma, Den Haag, van: Blankenburgstr. 39, naar: Sweelinckplein 3.
Mejuffrouw A. Oosting, Den Haag, van: Nassau-Zuilensteinstr. 1a, naar: Nassau-Dillenburgstr. 24.
J. E. Romswinkel, Oud-Hoofdcommissaris, Veldpolitie N.-I., Den Haag, van: Waldeck Pymontkade 120, naar: Zoutmanstraat 61.
G. J. Staal, Oud-Gouverneur van Suriname, van: Den Haag, Koninginnegracht 141, naar: Scheveningen, Flatgebouw Gevers Deynootplein.
D. W. Z. de Vries, Den Haag, van: Sweelinckplein 8, naar: Stadhouderslaan 12.
Mejuffrouw J. G. W. Wegerif, Den Haag, van: Papaverhof 24, naar: Verhulststraat 10.
W. E. K. Baron van Lynden, van: Paramaribo, naar: Den Haag, van Hogenhocklaan 134.
H. G. Louisse, Oud-Directeur Opleidingschool Inl.-Ambt. Bruxelles, van: 502 Boulevard Emile Bockstaël, naar: 17-18 Boulevard du Jardin Botanique.
W. van Deth, Oud-Hoofdambtenaar, Batavia-C., thans: Lembangweg 44a.

dienst der Zoutregie, Raphaëlpl. 2, Amsterdam; H. J. Ziesel, Gouv.-arts b.d. Dienst der Volksgez. h., Villa Batavia, Parc. St. Aignan, Nice; Mr. H. Doeve, Landrechter te Loemadjann, P. Potterlaan 11, Bilt-hoven; W. A. A. v. Gessel, Mulo-Onderw., Plantage Franschelaan 16, Amsterdam-C.; W. Everaars, 1e Luit. d. Inf., Seinpostduin 24, Scheveningen; Mr. H. Fievez de Malines van Ginkel, Ass.-Res., Houtrustweg 24, Den Haag; G. le Roy, Kap. der Inf., Fahrenheitstraat 398, Den Haag; J. P. Jurriëns, Kantoorhoofd b.d. Alg. Rekenkamer, Voltastraat 34, Den Haag; Ir. M. P. W. v. d. Veen, Hoofding. eestaanwezend Waterstaatsambtenaar i.d. Buitengewesten, Ant. Duykstraat 81, Den Haag; G. A. Burer, hoofdcomm. Dep. v. L. N. en H., Copernicusstraat 268, Den Haag; Ir. W. A. Pattijn, Leeraar b.d. Techn. School te Bandoeng, Steenhofstraat 67, Soest. J. H. Kats, Kantoorhoofd b.h. Dep. v. O. en E. Deventersche str. 18, Scheveningen.

Namen en adressen der Afdeulings-secretarissen.

Amsterdam: L. D. Petit, Van Breestraat 21.
Amersfoort: Mr. E. H. Bergsma, Huygenslaan 7.
Arnhem: G. J. v. d. Heide, Benedendorpsweg 8, Oosterbeek.
Apeldoorn: J. C. Baars, Jagersweg 42.
Bergen op Zoom: C. Sitsen, Antwerpsche Straat 28.
Breda: E. W. v. Vegchel, Ginnikenweg 119.
Curaçao (West-Indië) H. J. C. Bodenbure, Hellmund, Willemstad.
Deventer: Dr. H. H. Zeijlstra Fzn., Singel 1.
't Gooi: A. Hoogesteger, Bisonlaan 4, Hilversum.
Groningen: Mr. J. Feitsma, Heerestraat 79.
Den Haag: J. C. Baudoin, Jac. Hopstraat 12.
Haarlem: H. P. Deinum, Van Hogendorpstraat 3.
Leiden: Mr. E. Rijke, Witte Rozenstraat 20.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. Bleckmann—Hoogenstraaten, Berg en Dalsche weg 134.
Paramaribo: H. J. Wolff.
Rotterdam: F. A. Vervloet, Westersingel 87.
Twente: J. J. Hansma Enschedé, Groen van Prinstererlaan 37.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. Wijk—v. d. Haar, Hieronymusplantsoen 8.

In onze jonge jaren hebben wij allen een kiem van persoonlijkheid en oorspronkelijkheid, die wij kunnen ontwikkelen of verstikken. Wie dit laatste doet, gaat behooren tot de groote massa, die het leven langs zich heen ziet gaan, zonder zelf veel te beleven en die met min of meer afgunst uit de verte mag toekijken naar het bedrijf van de mannen, die de dingen in de wereld doen. („Der Organisator“).